

**Piinamise ning muu julma,
ebainimliku või inimväärikust
alandava kohtlemise ja
karistamise vastane konventsioon**

Juurdepääs: üldine
5. aprill 2012

Originaal: ingliskeelne

Piinamisvastane komitee

Konventsiooni artikli 19 alusel esitatud osalisriikide aruannete arutelu

Osalisriikide viies perioodiline aruanne, mis esitati vastusena osalisriigile edastatud küsimuste nimekirjale vabatahtliku aruandlusmenetluse kohaselt (CAT/C/EST/Q/5) (A/62/44, punktid 23 ja 24)

Eesti*, **, ***

[9. august 2011]

* Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud neljas perioodiline aruanne, mis moodustab osa dokumendist CAT/C/80/Add.1; komitee arutas seda oma 793. ja 796. koosolekul, mis toimusid 13. ja 14. novembril 2007 (CAT/C/SR.793 ja 796). Aruande arutamiseks vt CAT/C/EST/CO/4.

** Vastavalt osalisriikidele edastatud teabele nende aruannete menetlemise kohta ei ole käesolevat dokumenti enne ÜRO tõlketalitusele saatmist ametlikult toimetatud.

*** Lisadega saab tutvuda sekretariaadi failides.

Sisukord

	Punkt	Lehekülg
Artiklid 1 ja 4 _____	1–3	3
Artikkel 2 _____	4–12	4
Artikkel 3 _____	13–28	6
Artiklid 5 ja 7 _____	29	13
Artikkel 10 _____	30–39	13
Artikkel 11 _____	40	14
Artiklid 12 and 13 _____	41–58	15
Artikkel 14 _____	59–69	19
Artikkel 16 _____	70–118	20
Muud küsimused _____	119–128	32
Üldine teave inimõiguste olukorra kohta riigis, sealhulgas uute, konventsiooni rakendamise seotud meetmete ja arengute kohta _____	129–139	34

Eesti Vabariigi vastused küsimuste nimekirjale enne viienda perioodilise aruande esitamist piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväarikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni täitmise kohta

Artiklid 1 ja 4

Vastused küsimustele, mis on tõstatatud küsimuste nimekirja punktis 1 enne aruandlust (CAT/C/EST/Q/5)

1. Justiitsminister koostab praegu ettepanekut karistusseadustiku paragrahvi 122 muutmise kohta, mis saadetakse ministritele heakskiitmiseks 2011. aasta suvel ja esitatakse Riigikogule 2011. aasta sügisel. Paragrahvist jäetakse välja tingimus „kehaline”. Nimetatud muudatuse kohaselt oleks sellel paragrahvil järgmine sõnastus: „Järjepideva või suurt valu põhjustanud väärkohtlemise eest karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.” Eesti riik väidab siiski, et teatavatel tingimustel peaks piinamine olema konventsiooni tähenduses karistatav karistusseadustiku teiste paragrahvide kohaselt, näiteks võimulialduse, ebaseadusliku ülekuulamise või kinni peetava, arestialuse ja vahistatu ebaseadusliku kohtlemise puhul (paragrahvid 291, 312 ja 324). Muudatuse kohaselt peetakse süüteo eesmärgil toimunud diskrimineerimist raskendavaks asjaoluks. Ühtlasi on käimas ajavahemikul 2011–2012 karistusõiguse analüüs, mille tulemusena võidakse teha täiendavaid muudatusi.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 2 tõstatatud küsimustele

2. Konventsiooni tähenduses piinamisele kohaldatavate karistuste puhul ei ole Eesti õigusaktides tehtud muudatusi komitee tähelepanekutes (CAT/CEST/CO/4, paragrahv 13) osutatud karistusseadustiku sätete osas. Siiski tuleks märkida, et kui piinamise tagajärjeks on raske tervisekahjustus või surm, siis kohaldatakse karistusseadustiku muid, karmimaid karistusi kehtestavaid sätteid (näiteks paragrahvid 118, 114). Punktis 1 nimetatud analüüsi tulemusena võidakse samuti teha muudatusi piinamise eest kehtestatud karistustesse.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 3 tõstatatud küsimustele

3. Ehkki selgesõnalises õiguses ja üldtuntud praktikas vastav pretsedent puudub, võivad osapooled tugineda rahvusvaheliste lepete üheselt mõistetavatele sätetele ja Eesti kohtud võivad neid sätteid otse kohaldada. Peale selle avaldavad rahvusvaheliste lepete selged ja üheselt mõistetavad sätted kaudset mõju riigisiseste õigusaktide, sealhulgas põhiseaduse tõlgendamisele. Riigikohus on nimetatud meetodit kasutanud mitmel korral, asjaomaseks leppeks on tavaliselt olnud Euroopa inimõiguste konventsioon (edaspidi „EIÕK”). Riigikohus on oma 13. novembri 2009. aasta otsuses (3-3-1-63-09, re Julin, punkt 21) viidanud nii EIÕK-le kui ka piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväarikust alandava kohtlemise ja karistamise vastasele konventsioonile (edaspidi ka „piinamisvastane konventsioon”) piinamise mõiste määratlemisel, ent väites, et antud juhtumi puhul ei kujutanud väidetav süütegu endast piinamist konventsiooni tähenduses. Lisaks tuleks märkida, et Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 sätestab, et rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa ja „kui Eesti seadused või muud aktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega, kohaldatakse välislepingu sätteid” (paragrahv 123). Piinamisvastase konventsiooni otsese kohaldamise kohta puudub täpsem teave.

Artikkel 2

Vastused küsimuste nimekirja punktis 4 tõstatatud küsimustele

4. Eesti Vabariigi õiguskantsleri institutsioon ei ole seadusandliku, täidesaatva ega kohtuvõimu osa, ta ei ole poliitiline ega õiguskaitseasutus. Õiguskantsleri institutsioon on kehtestatud Eesti Vabariigi põhiseadusega ja seega on õiguskantsleri sõltumatus tagatud põhiseaduse ja õiguskantsleri

seadusega, milles on sätestatud kantsleri ametisse nimetamine ja ametist vabastamine, tema tegevuse piirangud, nõuded kantsleri personalile ja eelarvele. Seetõttu võib õiguskantslerit pidada täiesti asjakohaseks ja sõltumatuks mehhanismiks võimalike konventsiooni rikkumistega tegelemiseks. Peale õiguskantsleri ei ole kehtestatud ega ole kavas kehtestada ühtki teist sellist institutsiooni. Valitsus on võtnud teadmiseks erinevate rahvusvaheliste ja valitsusväliste organite poolt esitatud soovitusel anda õiguskantslerile Riiklike Inimõiguste Edendamise ja Kaitsmise Institutsioonide Rahvusvaheline Kooskõlastuskomitee akrediteering; nii valitsuse esindajad kui ka õiguskantsler on olnud ühenduses selle komiteega, et täpsustada akrediteerimise korda ja nõudeid. Üksikasjalikumad teavet õiguskantsleri institutsiooni ja tegevuse ning Pariisi põhimõtete kohta leiab küsimuste nimekirjale antud vastuste lisast. Ülevaadet õiguskantsleri tegevuse kohta piinamise ja muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise ennetamisel 2008. ja 2009. aastal saab lugeda veebiversioonis.¹ 2010. aasta juunis avaldatud 2010. aasta ülevaadet ei ole veel tõlgitud.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 5 tõstatatud küsimustele

5. Kriminaalmenetluse seadustikku on muudetud (muudatus jõustus 2011. aasta septembris) eesmärgiga täiendada kinnipeetavate õigusi kaitsel. Kui isik on viibinud vahi all kaks kuud, on kaitsja osavõtt kohtumenetlusest kohustuslik (*inter alia*; paragrahvi 45 lõige 2). Kahtlusalusel on õigus kaitsjale (lõige 2) ja kui ta ei saa seda endale lubada, siis määrab talle kaitsja advokaat. Isikul, kelle kohta esitab prokuratuur vahistamisaotluse, on õigus nõuda, et tema kaitsjat informeeritakse sellest taotlusest enne taotluse esitamist kohtule (paragrahv 131). Kahtlustatavana kinnipeetule selgitatakse tema õigusi ning ta kuulatakse viivitamata üle (paragrahvi 217 lõige 7). Kui prokuratuur veendub pikemaajalise vahistamise õigustatuses ja vajaduses, toimetatakse kahtlustatavana kinnipeetu kohtuniku juurde 48 tunni jooksul (lõige 8). Kahtlustatavana kinnipeetule antakse võimalus teatada kinnipidamisest oma valikul vähemalt ühele oma lähedasele menetleja kaudu. Kui teavitamine kahjustaks kriminaalmenetlust, võib teatamise võimaldamisest prokuratuuri loal keelduda (lõige 10). Kohtunik annab viivitamatult teada kahtlustatava kinnipidamisest kohtu poolt; kui teatamine kahjustaks kriminaalmenetlust, võib teatamisega viivitada.

6. Vangistuseseaduse paragrahvi 53 kohaselt tagatakse kinnipeetavatele ööpäevaringse vältimatu abi kättesaadavus. Kinnipeetav, kes vajab ravi, mille andmiseks puudub vanglas võimalus, suunatakse vangla arsti poolt ravile asjakohase eriarstiabi osutaja juurde. Kinnipeetavate valve tervishoiuteenuste osutamise ajal tagab vanglateenistus.

7. Kinnipeetavatele tervishoiuteenuste osutamist rahastatakse riigieelarvest. Kinnipeetavate ravi vanglas on korraldatud vastavalt tervishoiuteenuste korraldamise seadusele. Tervishoiuteenuseid ja nende osutamiseks vajalike ravimite ja meditsiiniliste abivahendite soetamist rahastatakse riigieelarvest Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2003. a määrusega nr 330 kehtestatud mahus, tingimustel ja korras.

8. Kinnipeetavatele tervishoiuteenuste osutamist rahastatakse riigieelarvest. Kinnipeetavate ravi vanglas korraldatakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse alusel. Tervishoiuteenuseid ning nende osutamiseks vajalike ravimite ja meditsiiniliste abivahendite soetamist rahastatakse riigieelarvest Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2003. a määrusega nr 330 kehtestatud mahus, tingimustel ja korras. Tervishoiuteenust osutav tervishoiutöötaja on oma kutsetegevuses iseseisev ja tegutseb vastavalt arstiteaduse reeglitele, arvestades tema poole pöördunud patsiendi tervise seisundit, arstiabi osutamisele õigusaktidega kehtestatud nõudeid, üldtunnustatud häid meditsiinitavasid ja meditsiinieetika põhimõtteid. Tervishoiutöötaja valib tervishoiuteenuse ning selle osutamise aja, koha ja viisi ning ravimi ja meditsiinilise abivahendi, lähtudes patsiendi vajadustest ja raha otstarbeka kasutamise põhimõttest. Kinnipeetu kohta peetakse tervisekaarti sotsiaalministri 6. mai 2002. aasta määruse nr 76 „Tervishoiuteenuste osutamist tõendavate dokumentide loetelu ja vormid ning tervishoiuteenuste dokumenteerimise kord” kohaselt. Tervisekaarte hoitakse viisil, mis tagab isikuandmete terviklikkuse, käideldavuse ja konfidentsiaalsuse. Vanglate meditsiinosakonnad ja haigla

¹http://oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/INGLISKEELNE_KODULEHT/%20Ylevaadet/Annual_Report_2009.pdf.

on liidetud tervise infosüsteemiga. Terviseamet teostab riiklikku järelevalvet rahvatervise seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides ettenähtud tervisekaitse nõuete täitmise üle ning tervishoiuteenuste osutajatele sätestatud nõuete täitmise üle vanglas.

9. Vanglasse saabumisel on kinnipeetav kohustatud läbima tervisekontrolli, mille viib läbi arst. Naiskinnipeetavatele tagatakse vanglasse vastuvõtmisel esmase günekoloogilise läbivaatuse võimalus. Arst on kohustatud pidevalt jälgima kinnipeetavate tervise seisundit, ravima neid vanglas olevate võimaluste piires ja vajadusel suunama ravile asjakohase eriarstiabi osutaja juurde, samuti täitma teisi talle määratud ülesandeid. Arestimajas teostab tervishoiutöötaja arestimajja vastuvõetava kinnipeetu tervisekontrolli ja küsitleb kinnipeetut tema tervise seisundi kohta. Kinnipeetu haigestumisel tagatakse talle ravi, vajadusel kutsutakse kiirabi, sh vajadusel kinnipeetu vastuvõtmisel arestimajja. Kui kinnipeetu vajab ravi, mille andmiseks puudub arestimajas võimalus, saadetakse kinnipeetu arsti saatekirja alusel valve all ravile asjakohase eriarstiabi osutaja juurde tervishoiuasutusse või vanglasse. Ravimeid, mida kinnipeetule on vaja manustada regulaarselt, hoitakse arestimaja juhi poolt määratud ametniku valduses ning neid antakse patsiendile arsti ettekirjutuse kohaselt. Vastavalt arestimaja sisekorraeskirjale lubatakse arestimajja tervishoiutöötaja, kes on kutsutud arestimajja paigutatud isikule meditsiinilist abi osutama (eraldi ruumi või sõltuvalt abivajaja seisundist kinnipidamiskambrisse).

10. Kinnipeetaval on õigus pöörduda osutatud tervishoiuteenuse kvaliteedile kohtuvälise eksperthinnangu saamiseks Tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjoni poole. Ekspertkomisjon on nõuandev komisjon, mille eesmärk on patsiendile osutatud tervishoiuteenuse kvaliteedile hinnangu andmine ning hinnangust tulenevalt Terviseametile, Eesti Haigekassale ja tervishoiuteenuse osutajatele ettepanekute tegemine. Samuti on isikul õigus pöörduda tervishoiuteenuse osutamise seotud küsimustes kohtusse.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 6 tõstatatud küsimustele

11. Eestis 2002. aastast alates kehtinud karistusõiguse süsteemi kohaselt liigitatakse süüteod kuritegudeks ja väärtegudeks (karistusseadustiku paragrahvi 3 lõige 2). Väärtegu on käesolevas seadustikus või muus seaduses sätestatud süütegu, mille eest on põhikaristusena ette nähtud rahatrahv või kuni 30 päeva pikkune arest (lõige 4). Süütegude eest määratud karistuste kohaldamise korda reguleerib väärteomenetluse seadustik, mitte kriminaalmenetluse seadustik. Üldjuhul kohaldavad väärtegude eest määratud karistusi vastava pädevusega haldusorganid (näiteks politsei, toll, kohalikud omavalitsused), ent nende karistuste kohta on võimalik esitada kohtule apellatsioonkaebus. Väärteomenetluse korra alusel rakendatavad meetmed on piiratud, näiteks ei tohi isikut aresti all hoida kauem kui 48 tundi ja kuritegudega võrreldes kehtivad kõnealusele perioodile kindlad piirangud. Väärteomenetluse seadustikus (paragrahvi 44 lõige 2) on sätestatud, et isiku kinnipidamise korral võetakse temalt viivitamata ütlused väärteo toimepanemise kohta ning koostatakse isiku kinnipidamise protokoll või väärteoprotokoll; ja kinnipeetud isik toimetatakse asja arutamiseks viivitamatult maakohtusse (esimese astme kohus), kui ta on toime pannud väärteo ja kohtuvälise menetleja peab vajalikuks aresti kohaldamist ja selle kohta on koostatud väärteoprotokoll ja muud asjakohased menetlusdokumendid. Sellisel juhul võib menetlusalune isik esitada kohtule vastulause. Nimetatud korra kohaselt tuleb kinnipeetud isik kindlasti registreerida.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 7 tõstatatud küsimustele

12. 2009. aastal tehtud ja 2008. aastani kogutud andmetele tugineva analüüsi kohaselt oli kohtueelses uurimises keskmiseks vahi all hoidmise kestuseks 3,9 kuud (lisaks 2,9 kuud kohtumenetluses). Kõige pikemalt viibivad vahi all tapmises ja mõrvas kahtlustatavad (12,9 kuud), seejärel narkokuritegudes (7,6 kuud), röövimistes ja väljapressimistes kahtlustatavad (6,7 kuud). Samal ajal tuleb märkida, et 2008. aastal vabanes 23% eelpool nimetatud isikutest vanglast kuni ühe kuu jooksul pärast karistuse mõistmist (13% kõikidest vahi alt vabanenutest vabanes samal päeval, kui mõisteti karistus). Üldiselt viibisid 51% kohtueelses uurimises (kohtueelses ja kohtumenetluses) vahistatutest vahi all süüdistatuna rasketes kuritegudes nagu mõrv või tapmine (11%), vägistamine,

raske tervisekahjustuse tekitamine või narkootikumidega seotud kuritegu. 29% vahistatutest kahtlustati varavastase kuriteo toimepanekus. Uuringus esitatakse üksikasjalik analüüs vahi all hoidmise kestusest. Nii on võimalik hakata kavandama täiendavaid meetmeid, mille abil vähendada isikute vahi all hoidmise vajadust. Eestis on juba kasutusel kaitsjoni süsteem. 2011. aastast alates on tegeliku vahi all hoidmise asemel võimalik kasutada elektroonilise valve seadmeid. Samuti on kavandatud meetmete kogum, mille abil üldisemalt kontrollida kriminaalmenetluse kestust.

Artikkel 3

Vastused küsimuste nimekirja punktis 8 tõstatatud küsimustele

13. Iga taotlus varjupaiga saamiseks Eestis vaadatakse läbi individuaalselt ja erapooletult. Ühtlasi kontrollitakse esitatud tõendite ja teabe õigsust ja hinnatakse taotleja väidete usutavust. Peale selle tehakse kindlaks, kas esineb asjaolusid, mille alusel anda rahvusvaheline kaitse või lükata varjupaigataotlus tagasi. Kui tehakse otsus lükata varjupaigataotlus tagasi, vormistatakse see kirjalikult ja taotlejal on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile; seega on võimalik varjupaigataotluse tagasi lükkamise ja välismaalase väljasaatmise otsus halduskohtus vaidlustada. Varjupaigataotluse tagasi lükkamise otsuse vaidlustamine ei lükka väljasaatmist edasi, kui kohus ei ole peatanud lahkumisettekirjutuse täitmist. Praktika näitab, et kohus on alati peatanud lahkumisettekirjutuse täitmise, kui varjupaigataotluse tagasi lükkamise otsus on vaidlustatud. Mõnedel piiratud tingimustel on võimalik keelata varjupaigataotleja sisenemine Eesti territooriumile, näiteks siis, kui taotleja päritoluriiki saab pidada turvaliseks päritoluriigiks või kui taotleja on Eestisse saabunud läbi riigi, mida saab pidada turvaliseks kolmandaks riigiks. Eesti ei ole kehtestanud „turvaliste riikide” nimekirja. Kõnealune otsus tehakse iga juhtumi puhul individuaalselt, hinnates, kas vastavat riiki saab pidada turvaliseks asjaomase isiku jaoks.

14. Eesti on riigisisesele õigusele üle võtnud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (selles punktis edaspidi „direktiiv”). Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused jõustusid 24. detsembril 2010. aastal.

15. Vastavalt direktiivi artiklile 5 ja väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse paragrahvile 17¹ tuleb välismaalase väljasaatmisel võtta arvesse mittetagasisaatmise põhimõtet. Välismaalast ei tohi välja saata riiki, kuhu väljasaatmine võib välismaalase suhtes kaasa tuua inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 3 ja ÜRO piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni artiklis 3 nimetatud tagajärje või surmanuhtluse kohaldamise. Välismaalase väljasaatmine peab olema kooskõlas ÜRO pagulasseisundi konventsiooni (koos 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokolliga) artiklitega 32 ja 33.

16. Tagasisaatmist käsitlevate otsustega seotud õiguslikud tagatised on sätestatud nii haldusmenetluse seaduses kui ka väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses. Lahkumisettekirjutus on haldusakt, mis tuleb vormistada kirjalikult ja mille kohta tuleb esitada põhjendus. Lahkumisettekirjutuse põhjenduses avaldatakse üksnes õiguslik alus ega avaldata faktilist alust, sellega seotud asjaolusid ja asjassepuutuvaid kaalutlusi, kui see on vajalik avaliku korra või riigi julgeoleku tagamiseks.

17. Ettekirjutuse tegemise, ettekirjutuse täitmise tagamiseks tehtud otsuse või ettekirjutusega kohaldatud sissesõidukeelu või selle kehtivusaja muutmise otsuse peale võib välismaalane halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras esitada halduskohtule kaebuse kümne päeva jooksul ettekirjutuse või otsuse teatavaks tegemise päevast arvates. Väljasaatmise võib vaidlustada halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras. Väljasaatmise vaidlustamine ei lükka kohtumenetluse ajaks väljasaatmist edasi.

18. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse paragrahvi 6⁶ kohaselt on välismaalasel õigus saada tasuta õigusabi lahkumisettekirjutuse, väljasaatmise või sissesõidukeelu kohaldamise otsuse

vaidlustamiseks. Tasuta õigusabi tagatakse riigi õigusabi seaduses sätestatud korras.

19. Haldusmenetluse seadusega nähakse väljasaadetavale välismaalasele ette keeleabi. Kui menetlusosaline või tema esindaja ei valda keelt, milles asja menetletakse, kaasatakse menetlusosalise taotlusel asja menetlemisele tõlk.

20. Väljasaadetavatele isikutele arstiabi osutamist reguleerib väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse paragrahv 26⁹. Sellega seoses tagatakse erakorralise meditsiiniabi osutamine ja väljasaadetava terviseseisundi jälgimiseks on kinnipidamiskeskuses alaline ravipunkt.

21. Alaealise lahkumiskohustuse sundtäitmisel võetakse arvesse lapse parimaid huvisid. Saatjata alaealise välismaalase võib välja saata ainult siis, kui vastuvõtvast riigis on korraldatud alaealise eestkoste ning tagatud tema õiguste ja huvide kaitse.

22. Korralduse välismaalase kinnipidamiseks teeb halduskohus. Direktiivi riigisisesse õigusesse ülevõtmisel sätestatakse riigisisestes õigusaktides maksimaalne kinnipidamise kestus. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse paragrahvi 24 kohaselt vabastatakse väljasaadetav kinnipidamiskeskusest või politsei arestimajast või lõpetatakse tema majutamine järelevalve all väljaspool kinnipidamiskeskust, kui 18 kuu jooksul välismaalase kinnipidamiskeskusesse paigutamise otsuse tegemise päevast arvates ei ole väljasaatmist täide viidud.

Väljasaatmised ajavahemikul 2007–30.06.2011

<i>Kodakondsus</i>	<i>2007*</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011 (6 kuud)</i>
Afganistan			13	2	
Armeenia		2	1	2	1
Aserbaidžaan		4	4	1	1
Brasiilia				1	
Bulgaaria			1		
Egiptus			1		
Ghana			1		
Gruusia		2	2	2	
Hiina		2	2		
India				1	
Iraak				1	
Itaalia			1	1	
Jordania		3			
Kamerun		1			
Kasahstan		5	3		
Colombia		4			
Kongo			2		
Kosovo		1			
Leedu		3	6	6	2
Läti		1	12	9	5
Moldova		4			
Määratlemata kodakondsus		6	15	9	4
Nigeeria		1			
Palestiina			2		
Peruu		2			

Poola	1	4		1
Rootsi		1	1	
Rumeenia		1	1	
Somaalia		1		
Soome		1	3	
Ühendkuningriik			2	
Süüria		1	4	
Tuneesia		1		
Türgi	1		1	
Ukraina	6	3	1	
Usbekistan	1			
USA		1		
Valgevene	9	4	2	2
Vene Föderatsioon	44	19	16	9
Kokku	86	103	103	66
			66	25

* Teada on ainult koguarv

Vastused küsimuste nimekirja punktis 9 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 9 alapunktis a tõstatatud küsimustele

23. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus ja väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus on kooskõlas rahvusvaheliste normide ja standarditega. Viimati mainitud seaduses on sätestatud, et välismaalast ei tohi välja saata riiki, kuhu väljasaatmine võib välismaalase suhtes kaasa tuua inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 3 ja ÜRO piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikut alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni artiklis 3 nimetatud tagajärje või surmanuhtluse kohaldamise. Välismaalase väljasaatmine peab samuti olema kooskõlas ÜRO pagulasseisundi konventsiooni (koos 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokolliga) artiklitega 32 ja 33.

24. Eestis kehtestatud varjupaigamenetlus vastab täielikult piinamisvastase konventsiooni artiklile 3. Varjupaigataotleja saab oma taotluse esitada piiril ja seejärel võetakse taotlus sisemenetlusse. Varjupaigataotluse menetleja teeb pärast varjupaigataotluse esitamist viivitamatult järgmised toimingud:

- a) vormikohase varjupaigataotluse vastuvõtmine;
- b) isiku ja asjade läbivaatus;
- c) asjade ja dokumentide hoiule võtmine;
- d) isiku tuvastamine;
- e) seletuste võtmine Eestisse või Eesti piirile saabumise ja varjupaigataotluse aluseks olevate asjaolude kohta;
- f) fotografeerimine ning vähemalt 14-aastase välismaalase daktüloskopeerimine;
- g) vähemalt 14-aastase taotleja andmete edastamine võrdlemiseks Eurodac-süsteemi keskuksusele vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 2725/2000/EÜ, mis käsitleb sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteemi kehtestamist Dublini konventsiooni tõhusa kohaldamise eesmärgil (EÜT L 316, 15.12.2000, lk 1–10), ja Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 407/2002/EÜ, millega nähakse ette sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteemi kehtestamist Dublini konventsiooni tõhusa kohaldamise eesmärgil käsitleva määruse (EÜ) 2725/2000 teatavad rakenduseeskirjad (EÜT L 062, 5.03.2002, lk 1–5);
- h) vajadusel tervisekontrolli korraldamine;

i) DNA proovide võtmine ning alla 14-aastase välismaalase daktüloskopeerimine, kui teisiti ei ole võimalik isikut või tema põlvnemist tuvastada. Pärast seda viiakse varjupaigataotleja Illuka varjupaigataotlejate vastuvõtukeskusesse ja majutatakse sinna.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 9 alapunktis b tõstatatud küsimustele

25. Varjupaigataotluste arvu ja varjupaiga saanute arvu kohta on olemas järgmised andmed:

- a) 2007. aastal esitasid varjupaigataotluse 14 meest (7 vanuses 18–30 aastat, 4 vanuses 31–40 aastat, 2 vanuses 41–50 aastat, 1 vanuses 51–60 aastat);
- b) 2008. aastal esitasid varjupaigataotluse 10 meest (7 vanuses 18–34 aastat, 3 vanuses 35–64 aastat) ja 4 naist (2 vanuses 0–13 aastat, 2 vanuses 18–34 aastat);
- c) 2009. aastal esitasid varjupaigataotluse 27 meest (1 vanuses 0–13 aastat, 2 vanuses 14–17 aastat, 17 vanuses 18–34 aastat ja 7 vanuses 35–64 aastat) ja 9 naist (2 vanuses 0–13 aastat, 4 vanuses 18–34 aastat, 2 vanuses 35–64 aastat ja 1 vanuses 65 ja enam aastat);
- d) 2010. aastal esitasid varjupaigataotluse 24 meest (4 vanuses 0–13 aastat, 15 vanuses 18–34 aastat ja 5 vanuses 35–64 aastat) ja 6 naist (2 vanuses 0–13 aastat, 1 vanuses 14–17 aastat ja 3 vanuses 18–34 aastat); ja lisaks esitati 3 korduvat varjupaigataotlust;
- e) 2011. aastal esitasid varjupaigataotluse 29 meest (1 vanuses 0–13 aastat, 22 vanuses 18–34 aastat ja 6 vanuses 35–64 aastat) ja 4 naist (3 vanuses 18–34 aastat, 1 vanuses 35–64 aastat);
- f) 2007. aastal anti Eestis varjupaik 2 isikule (1 Valgevene ja 1 Vene Föderatsiooni kodanikule) ja täiendav kaitse 2 isikule (2 Sri Lanka kodanikule);
- g) 2008. aastal anti Eestis varjupaik 4 isikule (1 Nigeeria, 2 Sri Lanka ja 1 Valgevene kodanikule);
- h) 2009. aastal anti Eestis varjupaik 3 isikule (1 Vene Föderatsiooni ja 2 Sri Lanka kodanikule) ja täiendav kaitse 1 isikule (1 Uganda kodanikule);
- i) 2010. aastal anti Eestis varjupaik 11 isikule (5 Afganistani, 3 Sri Lanka, 1 Sudaani, 1 Tadžikistani ja 1 Valgevene kodanikule) ja täiendav kaitse 6 isikule (3 Afganistani ja 3 Vene Föderatsiooni kodanikule);
- j) 2011. aasta esimeses pooles anti Eestis varjupaik 3 isikule (1 Türgi, 1 Valgevene ja 1 Vene Föderatsiooni kodanikule).

26. Nende varjupaigataotlejate arv, kelle taotlust ei rahuldatud ja kes saadeti välja või deporteeriti

<i>Aasta</i>	<i>Kodakondsus</i>	<i>Sugu</i>	<i>Vanus</i>	<i>Tagasisaatmise riik</i>
Välja saadetud				
2008	Vene Föderatsioon	Mehed	51	Vene Föderatsioon
	Gruusia	Mehed	51	Gruusia
2009	Valgevene	Mehed	34	Valgevene
	Gruusia	Mehed	62	Gruusia
	USA	Mehed	57	Kanada
	Vene Föderatsioon	Mehed	27	Vene Föderatsioon
	Ukraina	Mehed	32	Ukraina
2010	Süüria	Mehed	20	Süüria
	Süüria	Mehed	26	Süüria
	Süüria	Mehed	37	Süüria
	Süüria	Mehed	23	Süüria
2011	Armeenia	Mehed	46	Vene Föderatsioon
	Valgevene	Mehed	36	Vene Föderatsioon

Dublini menetlus

2009	Süüria	Mehed	34	Norra
2010	Kongo	Mehed	34	Läti
	Armeenia	Mehed	49	Rootsi
	Iraak	Mehed	25	Madalmaad
	Nigeeria	Mehed	22	Norra
	Nigeeria	Mehed	26	Leedu
	Afganistan	Mehed	36	Soome
	Afganistan	Mehed	15	Soome
	Afganistan	Mehed	7	Soome
	Afganistan	Mehed	29	Leedu
	Afganistan	Mehed	24	Leedu
2011	Liibüa	Mehed	30	Malta
	Liibüa	Mehed	35	Rootsi
	Afganistan	Mehed	21	Norra

27. Piiril esitatud varjupaigataotluste arv

Varjupaigataotlused 2007–30.06.2011

	2007		2008		2009		2010		2011, I poolaasta		Kokku	
	Kokku	Esitatud piiril	Kokku	Esitatud piiril	Kokku	Esitatud piiril	Kokku	Esitatud piiril	Kokku	Esitatud piiril	Kokku	Esitatud piiril
Afganistan					9		9		3	1	21	1
Armeenia					1		1				2	0
Bangladesh									1		1	0
Gambia							1				1	0
Gruusia			2	1	6							1
Iraak			1		2				1		4	0
Kamerun									3	3	3	3
Kongo					2				10	10	12	10
Kõrgõzstan									1		1	0
Liibüa									3		3	0
Mongoolia					1						1	0
Nigeeria			1		1		3				5	0
Pakistan							1	1			1	1
Palestiina												
Okupeeritud territoorium									1		1	0
Senegal			1								1	0
Sri Lanka	4				2		3				9	0
Sudaan							1	1			1	1
Süüria					5						5	0
Tadžikistan							1	1			1	1

Türgi					1		1	1	1			3	1
Uganda					1							1	0
Ukraina					1	1						2	1
Ameerika Ühendriigid					1							1	0
Usbekistan									1	1		1	1
Valgevene	7	3	4		1	1	2	1	2			16	5
Vene Föd.	3	1	3	1	5		7	4	3			21	6
Määratlem. kodakondsus					2		2		3			7	0
Teadmata							1	1				1	1
Kokku	14	4	14	2	40	2	33	10	30	15		126	32

Vastused küsimuste nimekirja punktis 10 tõstatatud küsimustele

28. Eesti ei ole kehtestanud korda ega tavasid diplomaatiliste tagatiste taotlemiseks väljaandmise, väljasaatmise või deporteerimise korral.

Artiklid 5 ja 7

Vastused küsimuste nimekirja punktis 11 tõstatatud küsimustele

29. Eelmise aruande läbivaatamisest alates ei ole kolmanda riigi poolt Eestile esitatud ühtki taotlust piinamise toimepanekus kahtlustatava isiku väljaandmise kohta.

Artikkel 10

Vastused küsimuste nimekirja punktis 12 tõstatatud küsimustele

30. Politsei käitumine ühiskonnas on väga tähtis teema politseinike väljaõppes ja hariduses. Õigusaktid ja politsei sisedokumendid kajastavad ühtseid rahvusvahelisi standardeid.

31. Politseile ei ole kehtestatud spetsiaalset eetikakoodeksit. Politsei järgib avaliku teenistuse eetikakoodeksit.² Eestis moodustab riigiteenistuja eetikakoodeks täiendava osa avaliku teenistuse seadusest, mida kohaldatakse teiste teenistujate hulgas ka politseiametnikele. Peale selle on nimetatud seaduse sätteid osaliselt kehtestatud Politsei- ja Piirivalveameti sisekorraeskirjades, mis on jõustatud politseipeadirektori otsusega. Üldiselt lähtutakse nimetatud ameti töös järgmistest põhiväärtustest: usaldusväärsus, avatus, inimestele keskendumine, turvalisus, professionaalsus, ausus, inimlikkus, koostöö ja võrdse kohtlemise põhimõte. Euroopa politsei eetikakoodeksit rakendatakse ellu ja see integreeritakse riigisisestesse politsei tegevusjuhistesse.

32. Kõik Eesti politseiametnikud läbivad enne teenistusse astumist ja teenistuse ajal mitmeid koolitusi. Koolitustes käsitletakse teoreetilisi ja praktilisi aspekte seoses selliste teemadega nagu õigusküsimused, politseitaktika, kriisihjamine. Koolitusi korraldavad Politsei- ja Piirivalveamet, Sisekaitseakadeemia, Euroopa Politseikolledž ja eraettevõtjad. Koolitusprogrammide oluliseks osaks on isikute seaduslik ja mittekahjustav kohtlemine. Nende programmide koostamisel on oluliseks eeskujuks rahvusvahelised soovituselised ja Euroopa eetikakoodeks. Erilist tähelepanu pööratakse jõu kasutamisele vahistamise ajal, eriti siis, kui sellega on seotud kõige haavatavamad elanikkonna rühmad (näiteks alaealised, puudega inimesed, vähemused). Nende programmide eesmärk on suurendada

² Inglise keeles: <http://www.avalikteenistus.ee/index.php?id=10921>.

teadlikkust selle kohta, kuidas kõnealust probleemi vältida ja selle vastu võidelda ning rõhutatakse eelkõige, et jõu kasutamine on viimane abinõu ohu kõrvaldamiseks.

33. Piinamise ja väärkohtlemise küsimus on lisatud kõikidesse õppekavadesse õiguskaitseasutuste töötajate õpetamisega tegelevas Eesti Sisekaitseakadeemias, kus pakutakse ametialast väljaõpet politsei-, piirivalve-, päästeteenistuse ja vanglaasutuste töötajatele. Inimõiguste ja piinamise ennetamisega seotud õiguslikke aluseid käsitletakse üksikasjalikumalt mooduli „Inimõigused ja eetika” raames politseiametnike õppekavas; mooduli „Vangistusosalased õigusaktid ja vanglateenistus” vanglaametnike õppekavas ja mooduli „Õigussubjektid ja vanglaorganisatsioon” korrektsiooniametnike õppekavas. Moodulite eesmärk on anda tudengitele vajalikku teavet ja oskusi praktiliste tööülesannete täitmisel täielikus kooskõlas õigusnormide ja ametialase eetikaga.

34. Inimõiguste kaitse, sealhulgas piinamise ja väärkohtlemise takistamine (lisaks riigisisese kriminaalõiguses käsitletud vastavatele teemadele) kuulub ka prokuröride ja kohtunike (nendel ametikohtadel töötamise eeldus on teaduskraad õigusteaduses) ametialasesse väljaõppesse kõikides Eesti õigusvaldkondades andvates õppeasutustes.

35. Sotsiaaltöötajaid õpetatakse (osana nende ametialasest väljaõppest) tegelema haavatavamas olukorras olevate elanike rühmadega. Vanglaarstid läbivad kohtumeditsiini alase koolituse osana oma ametialasest väljaõppest. Selle koolituse käigus õpetatakse tegema kindlaks ja kirjeldama kehalise väärkohtlemise ja piinamise jälgi.

36. 2008. aastast alates on vanglaametnikele korraldatud seksuaalse väärkohtlemise ennetamise alaseid koolitusi (igas vanglas üks kord aastas, koolitusi korraldavad Tartu Ülikool ja Justiitsministeerium). Vanglaametniku kutseõppekavasse kuulub ka mis tahes tüüpi väärkohtlemisele reageerimist käsitlev koolitus. Vanglaametnike täiendkoolitusi korraldatakse vastavalt vajadusele. Vanglateenistuse eetikakoodeksit kohaldatakse vanglaametnikele ja selles on sätestatud, et vanglaametnik hoidub mis tahes viisil vägivald ja vaenu õhutamise eest. Ebainimliku kohtlemise ja piinamise kindlakstegemiseks ei ole kehtestatud eraldi korda. Kui ilmnevad nimetatud käitumise tunnused, algatab politsei karistusseadustiku vastava paragrahvi alusel kriminaalasja ja viib läbi eelmenetluse koostöös prokuratuuriga.

37. Samuti on kehtestatud vanglateenistuja eetikakoodeks,³ milles on muu hulgas sätestatud vanglateenistuja kohustus kohelda vange ja kriminaalhooldusalaseid õiguspäraselt ning teha kõik endast oleneva, et hoida ära nende füüsiline ja vaimne väärkohtlemine teiste ametnike poolt.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 13 tõstatatud küsimustele

38. Kinnipidamisasutuste tervishoiutöötajad on saanud võrreldes mujal töötavate tervishoiutöötajatega võrdväärse väljaõppe. Piinamisjälgede jms vägivalda ära tundmist nii elupuhuselt kui ka surma järgselt käsitletakse arstiõppe kohtumeditsiini eriala õppes, vaimse vägivalda äratundmist psühhiaatria eriala õppes. Lisaks märgime, et tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 13. augusti 2002. a määrusega nr 266. Kinnipidamisasutuste tervishoiutöötajate täiendõpet korraldab kinnipidamisasutus ning vastavalt alluvusele kas Justiitsministeerium või Siseministeerium.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 14 tõstatatud küsimustele

39. Väljaõppe- ja haridusprogrammide hindamiseks ei ole kehtestatud spetsiaalset meetodikat.

³ Inglise keeles: <http://www.vangla.ee/43915>.

Artikkel 11

Vastused küsimuste nimekirja punktis 15 tõstatatud küsimustele

40. Kriminaalasjas ülekuulamise korra osas ei ole riigisisestesse õigusaktidesse tehtud olulisi muudatusi. Samal ajal nähakse alates 01.09.2011 jõustunud kriminaalmenetluse seadustikus ette tunnistaja esindamise võimalus. Edaspidi saavad tunnistajad oma õiguste kaitseks esitada taotluse, et nende ülekuulamisel osaleks lepingulisest kaitsjast advokaat või muu kriminaalmenetluse seadustikuga lepingulisele esindajale kehtestatud haridusnõuetele vastav isik. Eeskirjad, juhised, meetodid ja tavad ning samuti vahi all hoidmise korraldus vaadatakse läbi vastava kaebuse saamisel juhtumipõhiselt, puudub regulaarse või perioodilise läbivaatamise tava.

Artiklid 12 ja 13

Vastused küsimuste nimekirja punktis 16 tõstatatud küsimustele

41. Süütegude kohta on olemas järgmised andmed:

Registre eritud süüteod	Süüdistused (süüteod)	Süüdimõistetud isikute arv						
		2008	2009	2010	2008	2009	2010	2010
§ 122	Piinamine	77	63	61	67	51	88	40
§ 133	Orjastamine	2	2	1	1	2	1	4
§ 138	Ebaseaduslik inimuuringute tegemine	0	0	0	0	0	0	0
§ 139	Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine	0	0	0	0	0	0	0
§ 140	Doonorlusele kallutamine	0	0	0	0	0	0	0
§ 141	Vägistamine	160	124	81	77	62	46	30
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	49	80	53	30	37	42	19
§ 143	Suguühendusele sundimine	4	3	1	4	1	0	2
§ 143'	Sugulise kire rahuldamisele sundimine	13	6	3	12	6	2	2
§ 144	Suguühendus järeltulijaga	3	2	1	3	2	0	2
§ 145	Suguühendus lapsealisesega	11	14	11	8	7	9	6
§ 146	Sugulise kire rahuldamine lapsealisesega	28	25	28	24	13	26	10
§ 151	Vaenu õhutamine	0	0	0	0	0	0	0
§ 152	Võrdõiguslikkuse rikkumine	0	0	0	0	0	0	0
§ 154	Usuvabaduse rikkumine	0	0	0	0	0	0	0
§ 172	Võõra lapse hõivamine	3	1	2	0	0	2	0
§ 173	Lapse müümine ja ostmine	0	0	0	0	0	0	0
§ 175	Alaealise kaasatõmbamine prostitutsioonile	9	5	1	1	8	5	0
§ 176	Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	6	2	0	1	6	1	5
§ 177	Alaealise kasutamine pornograafilise teose	4	1	2	2	0	2	1

valmistamisel								
§ 178	Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	52	27	76	23	26	16	8
§ 259	Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	1	10	8	0	3	6	6
§ 268'	Prostitutsioonile kaasaaitamine	37	15	15	15	44	9	27
§ 291	Võimuliialdus	52	36	40	4	1	8	3
§ 312	Ebaseaduslik ülekuulamine	0	0	0	0	0	0	0
§ 324	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik kohtlemine	0	4	1	0	2	0	0

42. Eestis kogutakse andmeid kuritegevuse kohta vastavalt E-toimiku süsteemi asutamise ja e-toimiku süsteemi pidamise põhimäärusele. E-toimiku süsteemi kuulub statistikakeskkond, mis sisaldab kogutud statistilisi andmeid kõikide kuritegude ja kuriteo toime pannud isiku(te) ja nende ohvri(te) (sealhulgas nende sugu, vanus, kodakondsus ja emakeel; rahvuse kohta andmeid ei koguta) kohta. Sellest andmebaasist on võimalik leida andmeid kõikide karistusseadustikus kirjeldatud kuritegude arvu ja muude põhinäitajate, sealhulgas konventsiooni rikkumisega seotud kuritegude kohta. Samas ei hõlma andmebaasis esitatud andmed kõiki muutujaid – välja on jäetud ebatäielikud andmed (näiteks lahendamata kuriteo puhul ei ole esitatud andmeid kuriteo toimepanija ja motiivide kohta). Välja arvatud siis, kui seda ei ole konkreetse kuriteo puhul eraldi välja toodud, ei ole tehtud statistilist vahet rahvusega seotud vägivallajuhtumite, haavatavas olukorras olevate elanike rühmade vastu suunatud vägivallajuhtumite, perevägivalda juhtumite, vangide vahelise ja patsientide vahelise vägivalda juhtumite vahel. Ei ole vajadust luua uut andmebaasi konventsiooni rikkumiste kohta, kuna olemasolev teave on juba praegu kättesaadav E-toimiku süsteemis.⁴

Vastused küsimuste nimekirja punktis 17 tõstatatud küsimustele

43. Eesti riik kinnitab, et distsiplinaar-, haldus- ja karistusabinõusid saab rakendada kõikides kohtades, kus viibivatelt isikutelt on võetud vabadus, ja on võimalik uurida piinamise või väärkohtlemise juhtumeid kas kaebuse esitamisel või ametikohustuste tõttu (*ex officio*).

44. Haldusmenetluse seaduse § 71 lõike 1 ja vangistusseaduse § 1-1 lõike 5 kohaselt on kinnipeetaval ja vahistatul õigus esitada vangla haldusakti või toiminguga peale kaebus halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud alustel ja korras tingimusel, et kinnipeetav või vahistatu on eelnevalt esitanud vaide vangla direktorile või Justiitsministeeriumile ning vangla direktor või Justiitsministeerium on vaide tagastanud, osaliselt rahuldanud, rahuldamata või tähtaegselt lahendamata jätnud. Vangistusseaduse §§ 148-150 kohaselt algatatakse distsiplinaarmenetlus, kui vanglaametniku tegevuses on ilmnenu märke distsipliini rikkumisest. Kui vangi või vanglaametniku tegevuses ilmneb märke kuriteost või väärteost, antakse asi menetlemiseks üle politseile.

45. Kaebussüsteem hõlmab ka võimalust esitada väärkohtlemise kaebus õiguskantslerile. Õiguskantsler võib kontrollida riigiasutuste (näiteks riigiametid, inspeksioonid), kohalike omavalitsuste ja nende organite (näiteks linnavõimud, munitsipaalkoolid), avalik-õiguslike juriidiliste isikute (näiteks advokatuur) ning samuti avalikku võimu teostavate eraõiguslike isikute (näiteks kohtutäiturid, halduskokkuleppe alusel tegutsevad mittetulundusühingud) tegevust. Erasisikud võivad õiguskantsleri poole pöörduda, kui nende arvates on avalikku võimu teostav asutus või isik käitunud

⁴ E-toimiku süsteemi asutamise ja e-toimiku süsteemi pidamise põhimäärusega saab eesti keeles tutvuda aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13268331>; tõlge inglise keelde: <http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=XXXXX36&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=e%2Dtoimik>.

ebaseaduslikult. Õiguskantsler avaldab arvamust, hinnates, kas avalikku võimu teostava isiku tegevus on seadusega kooskõlas. Regulaarsete külastuste käigus kinnipidamiskohtadesse on võimalik teha kindlaks ja uurida väärkohtlemise juhtumeid. 2007. aastast alates on õiguskantsler saanud kinnipeetavatelt kokku 2750 kaebust (2010. aastal 757 kaebust). Üksikasjalikumat teavet õiguskantsleri tegevuse kohta leiate käesoleva aruande punktist 4 ja lisast.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 18 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 18 alapunktis a tõstatatud küsimustele

46. 2008. aastast alates on esinenud üheksateist surmajuhtumit kinnipidamise ajal: viis juhtumit 2008. aastal (kaks tervislikel põhjustel, kolm narkootikumide kuritarvituse tõttu), neli juhtumit 2009. aastal (tervislikel põhjustel), kaheksa juhtumit 2010. aastal (seitse tervislikel põhjustel, üks enesetapp), kaks 2011. aastal (üks tervislikel põhjustel, üks enesetapp).

Vastused küsimuste nimekirja punkti 18 alapunktis b tõstatatud küsimustele

47. Kõiki vägivaldse surma ja vägivaldsete kokkupõrgete juhtumeid uuritakse karistusõiguse alusel, peamiselt karistusseadustiku paragrahvi 121 alusel (kehaline väärkohtlemine): 2008. aastal 48 juhtumit, 2009. aastal 52 juhtumit, 2010. aastal 87 juhtumit, 2011. aastal 39 juhtumit. Eelnimetatud seadustiku paragrahvi 122 (piinamine) alusel uuriti 2008. aastal kolme juhtumit, 2009. aastal ühte juhtumit, 2010. aastal kahte 2011. aastal kahte juhtumit.

48. Uurimismeetodite osas märgime, et kui on alust algatada kriminaalasi surma- või vägivallajuhtumi uurimiseks, st esineb süüteo võimalus, siis reguleerib menetluse algatamisele järgnevaid menetlustoiminguid kriminaalmenetlusõigus. Kui vastav sündmus leiab aset vanglas, peavad vanglavõimud sellest viivitamatult politseile teada andma. Kui on alust algatada kriminaalasi, siis algatatakse kriminaalmenetlus kas vanglavõimude või kuriteopaigale saabunud politseivõimude poolt.

49. Kriminaalmenetluse seadustiku § 31 lõikes 1 on sätestatud, et kui algatatakse kriminaalasi või kui on alus algatada kriminaalasi, siis uurivad vanglas toimunud surma- või vägivallajuhtumeid politseivõimud, kes esindavad uurimisasutust kriminaalmenetluse seadustiku tähenduses (§ 31 lõige 1). Peale uurimisasutuste võivad kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt vanglad ja Justiitsministeeriumi vanglate osakond teostada ainult kiireloomulisi menetlustoiminguid (§ 31 lõige 2). Menetlustoiminguid reguleerib kriminaalmenetluse seadustik.

50. Surmajuhtumi korral algatatakse kriminaalasi siis, kui on olemas selge motiiv ja alus, st vägivaldse surma korral. Kui surnukeha viitab vägivaldsele surmale, annab politsei vastava korralduse ja surnukeha saadetakse kohtumeditiinilisse ekspertiisi, kus uuritakse surma asjaolusid. Kui on ilmne, et vangistatu surma põhjuseks oli enesetapp või terviserike ja puuduvad vägivaldsele surmale viitavad tunnused, siis ei algatata kriminaalmenetlust, kuna puudub alus kriminaalasi algatamiseks.

51. Kui surmapaiga esialgsel uurimisel leitakse, et surma ei saa pidada vägivaldseks, siis saadetakse surnukeha patoanatomilisele lahangule. Kui lahangu käigus avastatakse tõendeid või tekib kahtlusi vägivaldse surma kohta, siis saadetakse surnukeha kohtumeditiinilisse ekspertiisi. Sellest teavitatakse viivitamatult politseivõime ja vajadusel ka vanglavõime.

52. Kui vanglavõimud on algatanud ja teostanud kiireloomulisi menetlustoiminguid, siis antakse uurimine ja sellega seotud materjalid politseivõimudele üle kohe pärast toimingute teostamist. Kiireloomulisi menetlustoiminguid võivad teostada ka üksnes politseivõimud, kui see on antud juhtumi asjaoludest või selle keerukusest tulenevalt otstarbekas. Otsus selle kohta, milline ametivõim teostab esialgsed toimingud pärast politseivõimude saabumist, tehakse sündmuspaigal.

53. Kohtueelse menetluse viib läbi prokuratuur, kes teostab oma võimu sõltumatult prokurööri

kaudu. Kui kriminaalmenetluse käigus ilmneb vajadus koostada süüdistusakt, siis teeb seda prokurör. Prokurör on kohtus riikliku süüdistuse esindaja.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 18 alapunktis c tõstatatud küsimustele

54. Murru vanglas 2006. aastal toimunud juhtum on kohtu menetluses. Üks ametnik on lõplikult õigeks mõistetud, kaks ametnikku on osaliselt õigeks mõistetud (karistusseadustiku paragrahv 306 – kuriteo varjamine); kaks vangi on mõistetud süüdi piinamises ja mõrvas, üks mõrvas, üks mõrvale kaasaaitamises, üks mõrvale õhutamises ja kaks on lõplikult õigeks mõistetud.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 19 tõstatatud küsimustele

55. Karistusseadustiku kohaselt on võimu kuritarvitamise eest ette nähtud rahaline karistus või 1–5 aasta pikkune vangistus. Kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt juhib kohtueelset menetlust prokuratuur, tagades selle seaduslikkuse ja tulemuslikkuse ning esindab kohtus riiklikku süüdistust. Uurimisasutused on oma pädevuse piires politseivõimud, Kaitsepolitsei, Maksu- ja Tolliamet, Konkurentsiamet ja Sõjaväepolitsei. Puudub spetsiaalne üksus või organ, kes uuriks eraldi kõiki väärkohtlemise ja/või ülemäärase jõu tarvitamise juhtumeid; politsei-, piirivalve- või migratsiooniametnike poolse võimu kuritarvitamise juhtumid kuuluvad politsei sisekontrolli büroo ja Piirivalveameti pädevusse. Vt ka punkti 17 vanglasüsteemi kaebemehhanismide kohta.

Tabel

Võimuliialdus (karistusseadustiku paragrahv 291), registreeritud kuriteod ajavahemikul 2003–2010

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
78	131	133	108	67	52	36	40

Vastused küsimuste nimekirja punktis 20 tõstatatud küsimustele

56. Kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt paragrahvis 141 on sätestatud, et kahtlustatav või süüdistatav kõrvaldatakse ametist prokuratuuri taotlusel eeluurimiskohtuniku määruse või kohtumääruse alusel, kui ta edasi töötades võib jätkuvalt toime panna kuritegusid või kui edasitöötamine võib kahjustada kriminaalmenetlust. Samamoodi on võimalik distsiplinaarmenetluses võimalik kohaldada ametiaja peatamist õiguskaitseasutuste personali suhtes. Seda õigusabinõud on sageli kohaldatud.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 21 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 21 alapunktis a tõstatatud küsimustele

57. Eesti riigis kohaldatakse võistlevat kriminaalmenetlust, st kohtumenetluses täidavad süüdistus- ja kaitsefunktsioone ning kriminaalasja lahendamise funktsioone eri menetlussubjektid. Seetõttu ei saa kohus jätkata menetlust kahtlustatava või süüdistatava vastu, kui prokurör on süüdistusest loobunud.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 21 alapunktis b tõstatatud küsimustele

58. Eeltoodust lähtuvalt peab prokurör põhjendama kohtueelses uurimises vahi all hoidmise pikendamist ja see on võimalik ainult teatud tingimustel. Samuti on võimalik vaidlustada vahi all hoidmine või selle pikendamine ja kohus peab regulaarselt (iga kahe kuu järel) analüüsima, kas vahi all hoidmisel on veel alust. Eesti riik on muutnud menetluskorda, et vältida kriminaalmenetluse, sealhulgas vahi all hoidmise, põhjendamatu pikenemist ja kehtestada ennetavad ja hüvituslikud õiguskaitsevahendid juhtudeks, kui menetlus on kestnud põhjendamatult kaua. Lisaks vahi all hoidmise hüvitamisele, mis on sätestatud õigeksmõistetud isikuid käsitlevas õigusaktis, tegi Riigikohus hiljuti otsuse hüvitise määramise kohta isikule, keda ei hoitud vahi all pikaajalise kriminaalmenetluse ajal.

Artikkel 14

Vastused küsimuste nimekirja punktis 22 tõstatatud küsimustele

59. Ohvriabi seadus jõustus 1. jaanuaril 2004; ohvriabiteenust käsitlev osa jõustus 1. jaanuaril 2005. Õigusaktides on sätestatud ohvriabi keskuste võrgustiku loomine kõikidesse maakondadesse.

60. Ohvriabitöötajate ülesandeks on luua ohvriabiteenust osutav piirkondlik võrgustik, mis hõlmab järgmist: politsei, kiirabi, tervishoiutöötajad, sotsiaaltöötajad, päästeteenistus, naabrivalve, mitmed vabauhendused jne. Ohvriabitöötajatel on võimalik olukorda hinnata ja suunata ohver pärast esmast küsitlemist piirkondlikku perenõuandlasse, psühholoogi juurde, tugirühma, eneseabirühma või muudesse organisatsioonidesse, millel on kvalifitseeritud ohvriabi andmise pädevus.

61. Riikliku ohvriabi süsteemi prioriteediks on olnud koduvägivalla ohvritega tegelemine, et juhtida tähelepanu selle probleemi tõsidusele. 1. jaanuaril 2007. aastal jõustus ohvriabi seaduse muutmise seadus, mille üheks eesmärgiks on, et riik hüvitaks vajadusel ohvritele ja nende pereliikmetele psühholoogilise abi kulud.

62. Kui see on vajalik, siis on ohvril õigus saada hüvitist psühholoogilise abi eest kuni ühe kuupalga alammäära ulatuses (278,02 eurot alates 01.01.2011) ja ohvri pereliikmetel kuni kolme kuupalga alammäära ulatuses, kui nende toimetulekuvõime on ohvri suhtes toime pandud süüteo tõttu langenud. Psühholoogilist abi vajavatel pereliikmetel on õigus saada nimetatud abi eest hüvitist kuni kolme kuupalga alammäära ulatuses.

63. Psühholoogilise abi kulu hüvitamist käsitlev õigusraamistik loodi peamiselt selleks, et kiirendada kergemate kuritegude ja väärtegude (nt perevägivald) ohvrite psühholoogilist rehabilitatsiooni ja tõhustada toimetulekuvõimet peredel, kelle liikmed on langenud vägivalla või muude kuritegude ohvriks.

64. Psühholoogilise abi kulude hüvitamise eeltingimuseks on väärteo- või kriminaalmenetluse algatamine seoses toime pandud süüteoga. Psühholoogilise abi kulu hüvitatakse õigustatud isikule ühe aasta jooksul alates süüteo toimepanekust. Kõnealuse seaduse kohaselt kuulub psühholoogilise abi alla psühholoogiline nõustamine, psühhoteraapia ja tugigrupi teenus.

65. Hüvitise saamiseks psühholoogilise abi kulu eest tuleb esitada vastav taotlus ohvriabitöötajale. Psühholoogilise abi kulu hüvitise maksab välja Sotsiaalkindlustusamet.

66. Psühholoogilise abi kulu hüvitamiseks esitati 2010. aastal 189 taotlust. Psühholoogi juures käis 2010. aastal 138 isikut. Psühholoogilise abi kulusid hüvitati summas 356 448,50 Eesti krooni. Keskmise hüvitatava summa ühe taotluse kohta oli 2582,96 Eesti krooni.

67. Ohvriabi seaduse alusel saavad kuriteoohvrid taotleda riiklikku hüvitist. Hüvitist makstakse nii tahtlikult toime pandud kui ka ettevaatamatuse tõttu toime pandud kuriteo tagajärjel tekkinud raske tervisekahjustuse, vähemalt kuus kuud kestva tervisehäire või ohvri surma korral. Kuriteo raskus (näiteks kas tegu on raske tervisekahjustusega või mitte) tehakse kindlaks kohtuarstliku ekspertiisiga.

68. Ohvriabi seadus laieneb ka Euroopa Liidu kodanikele, sõltumata nende alalisest elukohast (näiteks turistidele) ning „Vägivallakuritegude ohvritele hüvitiste maksmise Euroopa konventsiooniga” ühinenud riigi kodanikele. Kuriteoohvrite riikliku hüvitise suuruse määramise aluseks võetakse vägivallakuriteoga tekitatud järgmine varaline kahju:

a) töövõimetusel tulenev kahju; ajutise või püsiva töövõimetusel tõttu saamata jäänud osa sotsiaalmaksuga maksustatud tulust;

b) ohvri ravikulud – ravimise ning ravimite ja keha funktsioone asendavate abivahendite soetamise, traumajärgsete tüsistuste kergendamise ja tervislikule seisundile kohase uue eriala õpetamisega seotud hädavajalikud kulutused, psühholoogilise nõustamise (kuni 10 seansi) ja psühhoterapia (kuni 15 seansi) kulutused ning teenuse kasutamise seotud hädavajalikud sõidukulud;

c) ohvri surmast tulenev kahju, sh hüvitis hukku ülalpeetavatele: ühele ülalpeetavale 75 protsenti, kahele ülalpeetavale 85 protsenti, kolmele või enamale ülalpeetavale kokku 100 protsenti;

d) prillidele, hambaproteesidele, kontaktläätsedele ja muudele keha funktsioone asendavatele abivahenditele ning riieetele tekitatud kahju;

e) ohvri matusekulud.

69. Matusteks tehtud kulutused hüvitatakse need kandnud isikule summas kuni 448 eurot. Ohvriabi seaduse alusel hüvitatakse 80% eelpoolnimetatud asjaoludel tekkinud varalisest kahjust, kuid mitte rohkem kui 9590 eurot. Hüvitist makstakse inimestele, kes on neid kulutusi faktiliselt kandnud. Hüvitise suuruse määramise aluseks olevast kahjust arvatakse maha kõik summad, mida hüvitise taotleja on seoses vägivallakuriteost põhjustatud kahjuga saanud või on õigustatud saama muust allikast kui kuriteoga tekitatud kahju eest vastutavalt isikult (nt Haigekassa – ajutise töövõimetuse hüvitis, Sotsiaalkindlustusamet – töövõimetuspension jne). 2010. aastal maksti kuriteo ohvrite riiklikku hüvitist 266 inimesele kokku summas 2 731 900 Eesti krooni.

Artikkel 16

Vastused küsimuste nimekirja punktis 23 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 23 alapunktis a tõstatatud küsimustele

70. Vangistustingimuste parandamiseks on käimas ettevalmistused uue Tallinna Vangla ehitamiseks (kokkulepped omavalitsustega, projekteerimine). Vanglates kinnipeetavate arvu vähenemise tõttu on Harku ja Murru vanglas (Murru üksuses) suletud arestikambrid, vanas Tallinna Vanglas on tehtud remonttöid tingimuste parandamiseks.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 23 alapunktis b tõstatatud küsimustele

71. Vangide toitu ja ravi käsitlevaid eeskirju ei ole muudetud. Kinnipeetava toitlustamine korraldatakse vastavuses elanikkonna üldiste toitumistavade ja silmas pidades elutegevuseks vajalikku toidutarvet. Kinnipeetava toitlustamine peab olema korrapärane ja vastama toiduhügieeni nõuetele. Vangla toidukava koostamist ja toitlustamist jälgib arst. Arsti ettekirjutusel kindlustatakse kinnipeetavale dieettoitlustamine. Võimaluse korral lubatakse kinnipeetaval järgida oma religiooni toitumistavasid. Kinnipidamisasutustes kehtivad toidunormid on kehtestatud sotsiaalministri 31. detsembri 2002. aasta määrusega nr 150 „Toidunormid kinnipidamisasutustes”.

72. Määrusega on kehtestatud päevased toidunormid kinnipidamisasutustes kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute ning naiskinnipeetavaga koos viibiva kuni kolmeaastase lapse toitlustamiseks. Toidunormi määramisel arvestatakse kinnipeetava ööpäevast toiduenergiavajadust, tervise seisundit, elanikkonna üldisi toitumistavasid ning võimaluste piires kinnipeetava oma religiooni toitumistavasid. Tervishoiutöötaja ettekirjutusel kindlustatakse erivajadustega kinnipeetava dieettoitlustamine või antakse tavalisele toidunormile lisaks igapäevast lisatoitu. Lisaks vanglas antavale toidule võivad kinnipeetavad osta toitu vangla poest.

73. Kui kinnipeetav vajab ravi, mille andmiseks puudub vanglateenistuses võimalus, saadetakse ta arsti saatekirja alusel valve all ravile asjakohase eriarstiabi osutaja juurde teise vanglasse või tervishoiuasutusse. Kinnipeetava füüsilist ja vaimset tervist kontrollitakse vastavalt vajadusele. Vanglas korraldatakse kinnipeetavate kliinilisi uuringuid ravi vajaduse ja töövõime selgitamiseks ning

ambulatoorset ja statsionaarset üld- ja eriarstiabi, sh hambaravi. Kinnipeetavale tagatakse HIV ja teiste nakkushaiguste vabatahtliku nõustamise ja testimise teenus. Kehtivate õigusaktide kohaselt tehakse vahistatu ja kinnipeetava kopsude esmane kohustuslik radiograafiline uuring esimese viie tööpäeva jooksul alates isiku esmakordsest paigutamisest vanglasse. Vahistatule ja kinnipeetavale tehakse täiendavaid kopsude kohustuslikke radiograafilisi uuringuid üks kord aastas. Vanglasse paigutatav ilmsete haigustunnustega isik ja isik, kelle kohta vangla tervishoiutöötajal on andmeid, et ta põeb aktiivset tuberkuloosi, eraldatakse teistest kohe, radiograafilist uuringut ära ootamata. Edasine paigutamine otsustatakse lähtuvalt uuringu tulemustest.

74. Tuberkuloosi nakatunud kinnipeetavaid ravitakse Tallinna Vangla Maardu üksuse eriosakonnas. HIV-sse nakatunud kinnipeetavaid jälgitakse ja ravitakse nõuetekohaselt vastavalt ravijuhistele; nende elamistingimused on samad mis teistel kinnipeetavatel. 2009. aastal registreeriti 607 HIV-positiivset kinnipeetavat (195 said ravi), 2010. aastal vähenes see arv 491-ni (230 said ravi).

Vastused küsimuste nimekirja punktis 24 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 24 alapunktis a tõstatatud küsimustele

75. 2010. aasta kevadel kiitis valitsus heaks inimkaubanduse vastu võitlemise riikliku arengukava aastateks 2006-2009 täitmise lõpparuande.

76. Ajavahemikul 2006–2009 viidi läbi mitmeid uuringuid. Ennetustegevuse raames jätkati loengute ja töötubade korraldamist ohvriabitöötajatele, lastekaitsetöötajatele, noorsootöötajatele, ühiskonnaõpetuse ja ajaloo õpetajatele, kooliõpilastele, tudengitele, (noorsoo)politseinikele, prokuröridele, ametnikele, mittetulundusühingute töötajatele. Jätkati õppematerjalide koostamist ja levitamist (sh konsulaarteenuste ja töövahenduse kaudu), ajakohastati kuriteoennetuse veebisaiti. Asuti arendama põhikooli riiklikku õppekava ja ainekavasid, et suurendada õpilaste sotsiaalset võimekust. Riiklikku inimeseõpetuse ainekavasse lisati täiendav osa, tänu millele on võimalik käsitleda kuriteoennetust 8. klassis.

77. Inimkaubanduse ennetamise nõuandeliin jätkas toimimist ja selle kaudu said 2010. aastal abi 643 inimest, 2009. aastal 639 inimest ja 2008. aastal 416 inimest. Nõuandeliini haldab MTÜ Living for Tomorrow ja rahastab Sotsiaalministeerium.

78. 2008. aastal lõppesid 2 rahvusvahelist projekti: ESF EQUAL projekt „Prostitutsiooni kaasatud naiste, sh inimkaubanduse ohvrite integratsioon legaalsele tööturule” ja Põhja- ja Baltimaade pilootprojekt „Seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil kaubitsetud naiste toetamine, kaitse ja rehabilitatsioon”. Samas jätkati osalemist muudes rahvusvahelistes võrgustikes, nagu näiteks Läänemeremaade Nõukogu riskilaste tööühm ja Läänemeremaade Nõukogu inimkaubanduse vastane tööühm ning Euroopa Liidu inimkaubanduse tegevuskava elluviimises jm projektides. Oluliseks arenguks seoses Põhja-Balti pilootprojektiga, mida rahastasid peamiselt Põhjamaad, ning ESF Equal projektiga on see, et 2008. aasta eeltöö tulemusena loodi projektide raames varjupaigad inimkaubanduse ohvritele. Rehabilitatsioonikeskus ATOLL saab tegevustoetust Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkaitse eraldistest. 2009. aastal registreerisid MTÜ Eluliin (prostitutsiooni kaasatud naistele ja inimkaubanduse ohvritele mõeldud rehabilitatsioonikeskus ATOLL) ja Ida-Virumaa Naiste Tugikeskus-Varjupaik 78 inimkaubanduse ohvrit ja 2010. aastal 57. Kõik olid naised ja kõiki oli seksuaalselt ekspluateeritud. Nimetatud teenuseid rahastas riik.

79. Tööd jätkas üleriigiline lasteabitelefoni 116 111, mille eesmärgiks on suurendada lapse turvatunnet ja võimalust saada abi ja tuge.

80. 2008. aastal jõustus uus reklaamiseadus, mis keelab sugulise kire rahuldamiseks pakutavate teenuste, sealhulgas prostitutsiooni reklaami või sellistele teenustele viitava reklaami, pornograafilise sisuga ning vägivalda ja julmust propageeriva teose reklaami ja prostitutsiooni vahendamisele kaasa aitava reklaami.

81. Arengukava täieliku aruande, selle eesmärkide ja tulemustega saab tutvuda aadressil <http://www.just.ee/18886> (kahjuks on kõiki aastaid hõlmav aruanne kättesaadav ainult eesti keeles).

82. Edaspidi mainitud karistusseadustiku muudatus hõlmab ka muudatusi inimkaubandusega seotud kuritegude osas. Orjastamist käsitlev paragrahv 133 nimetatakse ümber ja muudetakse selliselt, et ta hõlmaks kõiki rahvusvahelistes lepingutes määratletud inimkaubanduse juhtumeid; ühtlasi lisatakse eraldi paragrahv lastega kauplemise kohta. Välja pakutud muudatuste vastuvõtmine aitab samuti parandada inimkaubanduse juhtumeid käsitleva statistika kättesaadavust. Senini on see olnud raskendatud, kuna karistusseadustikus ei ole vastavat süütegu sätestatud. Senini on inimkaubanduse juhtumid hõlmanud mitut erinevat süütegu, millest mitte ükski ei vasta täpselt rahvusvahelistest lepingutes kehtestatud inimkaubandusele.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 24 alapunktis b tõstatatud küsimustele

83. Inimkaubanduse vastu võitlemise riiklikus arengukavas aastateks 2006–2009 loetletud tegevusteks kulutati ligikaudu 7 miljonit Eesti krooni (umbes 500 000 eurot). Uue, vägivalda vähendamise arengukava aastateks 2010–2014 kavandatavad tegevuskulud on umbes 36 miljonit Eesti krooni, millest ligikaudu 5 miljonit Eesti krooni (umbes 950 000 eurot) on ette nähtud inimkaubanduse vähendamiseks ja inimkaubanduse ohvrite toetamiseks.

Nimetatud summad on soovituslikud ja neid täiendatakse arengukava ajakohastamise käigus järgnevatel aastatel.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 24 alapunktis c tõstatatud küsimustele

84. Vt järgmist tabelit.

Tabel 1

Inimkaubandusega seotud süüteod, 2009

<i>Kuriteo liik lähtuvalt karistusseadustiku vastavast paragrahvist</i>	<i>Karistusseadustik</i>	<i>Kriminaal-asja de arv</i>	<i>Kokku</i>
Orjastamine	Paragrahv 133 (1)	2	2
Ebaseaduslik vabaduse võtmine	Paragrahv 136 (1)	34	43
	Paragrahv 136 (2)	9	
Ebaseaduslik inimuuringute tegemine	Paragrahv 138 (1)	1	1
Suguühendusele sundimine	Punkt 143 (2) (1)	1	3
	Punkt 143 (2) (2)	2	
	Lõige 143 ¹ (1)	1	6
	Punkt 143 ¹ (2) (1)	5	
Võõra lapse hõivamine	Paragrahv 172	1	1
Alaealise kaasatõmbamine prostitutsioonile	Paragrahv 175 (1)	5	5
Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	Paragrahv 176 (1)	2	2
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	Paragrahv 177 (1)	1	1
Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	Paragrahv 178 (1)	27	27
Välismaalase ebaseaduslik toimetamine			

üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone

	Paragrahv 259 (1)	2	10
	Punkt 259 (2) (1)	8	
Prostitutsioonile kaasaaitamine	Punkt 268 ¹ (1)(1)	6	15
	Punkt 268 ¹ (2) (1)	8	
	Punkt 268 ¹ (2) (2)	1	
Kokku		116	116

Tabel 2

Andmed inimkaubandusega seotud süütegudes esitatud süüdistuste kohta, 2009

<i>Kuriteo liik lähtuvalt karistusseadustiku vastavast paragrahvist</i>	<i>Karistu sseadus tik</i>	<i>Reg. kuriteod</i>	<i>Kohtueeln e menetlus</i>	<i>Lõpetatud ja kohtule saadetud kriminaalasjad</i>	<i>200</i>	<i>2001</i>	<i>202</i>	<i>203</i>	<i>Lõpetatud (v.a. 200, 200/202, 203) ja kohtule saadetud</i>
Orjastamine	133	2	5	2					
Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	136	43	99	56	16	3	1		
Ebaseaduslik inimuuringute tegemine	138	1		1					
Suguühendusele sundimine	143	3	6	3	2				1
Sugulise kire rahuldamisele sundimine	143 ¹	6	11	7	1				6
Võõra lapse hõivamine	172	1	6	1	1				1
Alaealise kaasatõmbamine prostitutsioonile	175	5	47	8					8
Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	176	2	21	8	2				6
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	177	1	2	1					
Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	178	27	47	49	17	2	1		26
Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	259	10	5	4		1			3
Prostitutsioonile kaasaaitamine	268 ¹	15	96	52	5			1	44
Kokku		116	345	192	44	6	1	1	132

Kriminaalmenetluse seadustik: § 200. Kriminaalmenetluse lõpetamine kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnemisel.

Kriminaalmenetluse seadustik: § 200¹. Kriminaalmenetluse lõpetamine kuriteo toimepannud isiku tuvastamatuse tõttu.

Kriminaalmenetluse seadustik: § 203. Kriminaalmenetluse lõpetamine karistuse ebaotstarbekuse tõttu.

Tabel 3

Inimkaubandusega seotud registreeritud süüteod, 2010

Kuriteo liik lähtuvalt karistusseadustiku vastavast paragrahvist

<i>Karistusseadustik</i>	<i>Kriminaal- asjade arv</i>
Orjastamine	Paragrahv 133 (1) 1
Ebaseaduslik vabaduse võtmine	Paragrahv 136 (1) 29
	Paragrahv 136 (2) 15
Suguühendusele sundimine	Paragrahv 143 (1) 1
Sugulise kire rahuldamisele sundimine	Punkt 143 ¹ (2) (1) 2
	Punkt 143 ¹ (2) (2) 1
Võõra lapse hõivamine	Paragrahv 172 (1) 2
Alaealise kaasatõmbamine prostitutsioonile	Paragrahv 175 (1) 1
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	Paragrahv 177 (1) 2
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	177 (1) 1
	Lõige 1771 (1) 3
Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	Paragrahv 178 (1) 76
Lapse seksuaalne ahvatlemine	Paragrahv 178 ¹ (1) 1
Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	Punkt 259 (2) (1) 8
Prostitutsioonile kaasaaitamine	Paragrahv 268 ¹ (1) 9
	Punkt 268 ¹ (2) (1) 5
	Punkt 268 ¹ (2) (2) 1
Kokku	158

177¹ ja 178¹ jõustusid 15.03.2010.

85. 2009. aastal mõisteti 57 isikut ja 2010. aastal 85 isikut süüdi inimkaubandusega seotud kuritegudes, mis on loetletud ülalpool olevas tabelis 1 / tabelis 3.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 24 alapunktis d tõstatatud küsimustele

86. 2010. aastal korraldati neli 2-päevast koolitust selle kohta, kuidas tuvastada ja toetada inimkaubanduse ohvreid. Koolitusel osalesid õiguskaitse töötajad koos sotsiaaltöötajate ja ohvriabitöötajatega eesmärgiga tõhustada koostööd nimetatud sihtrühmade vahel. Nende koolituste

tulemusena on paljudel õiguskaitses töötajatel nüüd paremad teadmised ohvrite tuvastamise ja selle kohta, kuidas teha koostööd sotsiaalsektoriga nõuetekohase abi ja toe tagamisel ohvritele.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 25 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 25 alapunktis a tõstatatud küsimustele

87. Seni ei ole kehtestatud ühtki eraldiseisvat õigusakti koduvägivalla kohta. Käimas on arutelu sellise seaduse loomise kohta. 28% kehalise väärkohtlemise juhtumitest on olnud seotud koduvägivallaga. 2010. aastal registreeriti kokku 4320 kehalise väärkohtlemise juhtumit (karistusseadustiku paragrahv 121).

88. Samuti ei tehta vahet kodus, avalikus kohas ja võõraste poolt toimepandud seksuaalkuritegude vahel. Seetõttu ei eristata õigusaktides koduvägivalla juhtumeid muudest vägivaldajuhtumitest. Eesti riik ei ole vastu võtnud ühtki eraldiseisvat õigusakti koduvägivalla kohta. Koduvägivald kuulub tavapäraste vägivalla juhtumite kategooriasse, st isikuvastaste kuritegude alla. Näiteks on karistatav teise inimese tervise kahjustamine, samuti löömine, peksmine või valu tekitanud muu kehaline väärkohtlemine; karistatav on ka tervisekahjustuse tekitamine, kui sellega on põhjustatud oht elule, raske kehaline haigus, raske psüühikahäire, raseduse katkemine, nägu oluliselt moonutatav ravimatu vigastus või elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine jne.

89. Koduvägivalla ohvritele osutatakse abi naiste varjupaikades (Eestis on 11 varjupaika), kus neile pakutakse paindlikke ja asjakohaseid tugiteenuseid, sealhulgas psühholoogilist, sotsiaalset ja õiguslast nõustamist ja majutust. Nimetatud varjupaiku haldavad enamasti MTÜd ja neid rahastatakse enamjaolt riigieelarvest Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu. Ohvreid abistab ka ohvriabi süsteem. Ohvriabi seadus jõustus 1. jaanuaril 2004; ohvriabiteenust käsitlev osa jõustus 1. jaanuaril 2005. Õigusaktides on sätestatud ohvriabi keskuste võrgustiku loomine kõikidesse maakondadesse. Piirkondlike ohvriabiteenuste peamiseks eesmärgiks on luua ja rakendada piirkondlike organisatsioonide võrgustik, mis pakub kuriteoohvritele abi ja teenuseid, ning arendada ja tõhustada seda võrgustikku võimaluste piires. Kõikidel isikutel, kes on langenud hooletuse või halva kohtlemise, füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalla ohvriks, st kõikidel, kellele on põhjustatud kannatusi või ebaõiglust, on õigus saada ohvriabi. Kuriteoohvritel on samuti õigus saada hüvitist.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 25 alapunktis b tõstatatud küsimustele

90. Koduvägivalla juhtumeid uuritakse samamoodi nagu kõiki teisi (vägivaldseid) kuritegusid, kuna Eesti riik ei ole vastu võtnud ühtki eraldi õigusakti koduvägivalla kohta.

91. Õiguskaitses töötajatele on ka varem koolitusi korraldatud ja vägivalla vähendamisele suunatud uue arengukava raames korraldatakse neile veel koolitusi. 2010. aasta sügisest alates on politseiametnikele kehtestatud juhised selle kohta, kuidas kohelda koduvägivalla ohvreid ning uurida ja registreerida koduvägivalla juhtumeid. Samuti on koostamisel sotsiaaltöötajatele ja õiguskaitses töötajatele ette nähtud juhendmaterjal selle kohta, kuidas koduvägivalda ära tunda ja vägivalla ohvreid toetada.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 25 alapunktis c tõstatatud küsimustele

92. 2010. aasta aprillis võttis Eesti Vabariigi Valitsus vastu vägivalla vähendamise riikliku arengukava aastateks 2010–2014, kus ühe tegevusvaldkonnana käsitletakse ka koduvägivalda. Arengukava elluviimist koordineerib Justiitsministeerium. Arengukava eesmärkide saavutamiseks on oluline eri sektorite omavaheline koostöö, seda nii ennetuse kui ka vägivalla tagajärgedega tegeledes. Arengukava elluviimises osalevad peale Justiitsministeeriumi Haridus- ja Teadusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Välisministeerium oma valitsemisala asutustega, kohalikud omavalitsused, mittetulundusühingud. Lisaks tuleb vägivalla vastu võitlemisse kaasata eraettevõtteid ja laiemat avalikkust tervikuna.

93. Riiklik arengukava hõlmab nelja valdkonda: laste vastu toimepandud vägivald, alaealiste vägivald, perevägivald ja naistevastane vägivald, ning inimkaubandus, sealhulgas prostitutsioon. Iga valdkonna raames loodi spetsiaalne koostöövõrgustik, mis koosnes vastava teema eest vastutavaid asutusi esindavatest ametnikest ja vastava pädevusega MTÜdest. Lastevastase vägivalda raames tegeletakse selliste teemadega nagu koolikiusamine, vägivald lasteasutustes, interneti vahendusel vägivalda ohvriks langemine ja laste vastu toimepandud seksuaalkuriteod. Samuti on olulised teemad vägivaldaohvrite märkamine ja neile abi pakkumine. Meil on 3-aastane programm „Turvaline kool”. Haridus- ja Teadusministeerium on määratlenud 6 valdkonda, millele tuleb keskenduda: kiusamise ennetamine, liikluskasvatus ja tuleohutus, tervisekaitse, koolikohustuse täitmine ja meediakasutus. Koolidele on koostatud juhendmaterjalid selle kohta, kuidas vägivalda juhtumitega tegeleda. Internaatkoolides ja lasteasutustes viiakse ellu vägivalda ennetamise programmid. Meie jaoks on väga tähtis interneti turvalisus, kuna eestlased kasutavad interneti päris palju. Jätkub töö teadlikkuse tõstmiseks interneti kasutamise riskidest ja oleme juba korraldanud mitmeid turvalise interneti kasutamise kampaaniaid.

Loodud on nõuandeliin eelkõige noorte nõustamiseks. Eestis tegutseb ka lasteabitelefoni, mis pakub võimalust teatada lastega seotud probleemidest. Kohustus teatada abi vajavatest lastest lisatakse 2012. aasta lastekaitseadusesse. Spetsialistide koolitamisel on arengukavas määrava tähtsusega roll; kavandamisel on mitmed koolitused kohalike omavalitsuste töötajatele.

94. Alaealiste toime pandud vägivaldaaktide ennetamisel keskendutakse alaealiste riskikäitumisele ja kiirele reageerimisele alaealiste õigusrikkumiste suhtes. Rakendatakse varase märkamise ja sekkumise mudelit; praegu on välja antud kohalikele omavalitsustele suunatud käsiraamat, umbes tosikond kohalikkudele omavalitsustest kaasatud projekti, mis aitab neil rakendada varase märkamise ja sekkumise mudelit. Arengukavas räägitakse ka noorte alkoholitarbimise vähendamise kohta, korraldatakse vastavaid kampaaniaid ja teisi teadlikkuse tõstmise seotud üritusi.

95. Perevägivalda käsitlevas osas räägitakse perevägivalda ja naistevastase vägivalda ennetamise meetmetest ja ohvrite toetamisest. Ennetus hõlmab ka perevägivalda ja selle ennetamisviiside alase teabe levitamise parandamist. Kooliõpikuid analüüsitakse ja muudetakse vastavalt vajadusele ja õpetajatelt oodatakse, et nad arutleksid klassis sellistel teemadel nagu inimõigused ja sooline võrdõiguslikkus. Koostatakse vastavad materjalid ja neid levitatakse koolides. Ühtlasi ajakohastatakse ministeeriumide ja noortekeskuste veebisaite, nii et sealt oleks võimalik leida teavet vägivalda vältimise ja ohvriabi kohta. 2010. aastal toimus esimene teadlikkuse tõstmise koolitus 2-le tüdrukute katserühmale. Koolitustega jätkatakse 2011. aastal. Viiakse läbi uuring perevägivalda põhjuste ja ohvrite vajaduste kohta ning meie sooviks on tõhustada andmete kogumist naiste varjupaikadest. Arengukavas omistatakse suurt tähtsust õpetajate, sotsiaal- ja noorsootöötajate ning praktiseerivate arstide koolitamisele, pidades silmas nii ennetamist kui ka ohvriabi.

96. Inimkaubandust käsitlevas osas ei räägita vägivalda ennetamisest eraldi teemana, kuna inimkaubandus on nähtus, mida me soovime vähendada, olenemata sellest, kas vägivalda kasutati ohvri üle kontrolli saamiseks või mitte. Arengukavas püstitatakse järgnevateks aastateks eesmärgid ja sihid seoses inimkaubanduse ennetamise ja ohvriabiga ning samuti riikliku ja rahvusvahelise koostöö osas. Üheks oluliseks teemaks arengukavas on ka rehabilitatsiooni arendamine ja uurimissüsteemide loomine. Näiteks pööratakse suurt tähelepanu juhendmaterjalide loomisele, mis käsitleksid saatjata ja kaubitsetud laste nõustamist ja aitamist. Olemas on spetsiaalsed meetodid inimkaubanduse ohvrite nõustamise ja abistamise protseduurireeglite/memorandumite koostamiseks asutustevahelises koostöös (mis täpsustaks juba 2009. aastal koostatud juhendmaterjali). Igal aastal on kavas korraldada koolitusi sotsiaal- ja noorsootöötajatele, lastekaitse spetsialistidele, prokuröridele ja kohtunikele. Kuna meie eelmises, inimkaubanduse vastu võitlemise arengukavas aastateks 2006–2009 käsitleti peamiselt seksuaalset ärakasutamist, pöörame nüüd suuremat tähelepanu tööjõu ärakasutamisele. Hetkel tegeleme tööjõu ärakasutamise olukorra kaardistamisega Eestis.

97. Vägivalla vähendamise riikliku arengukava eelarve on 2 283 448 eurot, millele lisanduvad täiendavad kulud ministeeriumide eelarvetest. Lisaks rahastatakse varjupaiku riigieelarvest

Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu; 2011. aasta esimese viie kuu jooksul said varjupaigad toetust umbes 221 000 eurot.

98. Statistika: 2010. aastal osutati Eestis naiste varjupaikades tugiteenuseid 1024-le naisele. Politsei registreeris 2456 koduvägivalla juhtumit ja 2009. aastal 2423 juhtumit, millest 264 liigitati kuritegude alla. Politseile tehtavate telefonikõnede arv on vähenenud (31% vähem kõnesid kui 2009. aastal ja 37% vähem kõnesid kui 2008. aastal). Varjupaiku rahastatakse enamjaolt riigieelarvest Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu.

99. Justiitsministeerium on analüüsinud kehavigastustega seotud kriminaalasju, millest märkimisväärse osa moodustavad koduvägivalla juhtumid (28%). Nimetatud vägivallaakti toimepanijaks on enamasti elukaaslane või endine elukaaslane ja ohvriks on tavaliselt naine. Teise suure ohvrite rühma moodustavad lapsed, kes kannatavad peamiselt kasuvanemate vägivalla käes. Vägivallaakti toimepanijaks on tavaliselt mees.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 26 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 26 alapunktis a tõstatatud küsimustele

100. Eesti on võtnud mitmeid meetmeid naturalisatsiooniprotsessi edendamiseks ning määratlemata kodakondsusega isikute hulga edasiseks vähendamiseks. Erilist tähelepanu pööratakse alla 15-aastastele noortele, kellele vanemad saavad taotleda Eesti kodakondsust lihtsustatud korras. 2007. aastal alustatud aktiivne teavituskampaania on suunatud eelkõige selliste laste vanematele. Teavituskampaania tulemusena moodustavad alla 15-aastased noored enamuse kodakondsuse taotlejatest ja praktiliselt mitte kellegi taotlust ei lükata tagasi.

101. Kuna eesti keele oskuse nõue on osutunud üheks peamiseks takistuseks kodakondsuse taotlemisel, on suurenenud võimalused eesti keele tasuta õppimiseks. Lisaks kodakondsuse seaduses kehtestatud keeleõppe kulude hüvitamise korrale, mille kohaselt hüvitatakse keeleõppe kulud Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami positiivselt sooritanud isikule, käivitati 2009. aasta sügisel programm, mida rahastatakse Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fondist. See võimaldab pakkuda eesti keele kursusi kõikidele määratlemata kodakondsusega või kolmandate riikide kodanikele, olenemata sellest, kas nad teevad kodakondsuse eksamit või mitte.

102. Rahvastiku andmed 1. juuni 2011. aasta seisuga:

- a) Eestis ametlikult registreeritud elanike koguarv: 1 364 092
 - b) Eesti kodanike arv: 1 149 178;
 - c) peale selle elab välismaal 66 049 Eesti kodanikku;
 - d) määratlemata kodakondsusega isikute arv: 96 175;
 - e) teise riigi kodakondsusega isikute arv: 118 739 (95 424 Venemaa Föderatsiooni kodanikku, 5087 Ukraina kodanikku, 3915 Soome kodanikku, 2392 Läti kodanikku, 1725 Leedu kodanikku, 1462 Valgevene kodanikku).
- (Allikas: Siseministeerium, rahvastikuregister).

Vastused küsimuste nimekirja punkti 26 alapunktis b tõstatatud küsimustele

103. 2007. aastast alates on makstud hüvitist vanglas toimuvate eesti keele kursuste eest, et motiveerida kinnipeetavaid keelt õppima. Samal ajal on paranenud ka keeleõppe kvaliteet, teenust osutavad osaliselt väljastpoolt tellitud spetsialistid ja seda koordineerib keelelise integratsiooni eest vastutav ametnik (Tartu, Viru ja Tallinna vanglates on nimetatud ametnikud tegutsenud 2010. aastast alates; ametnik vastutab ka sissejuhataivate kursuste ja keeleõppe vajaduste eest). Õppijate arv on suurenenud. Aastatel 2010–2011 osales kursustel 227 kinnipeetavat, kellest 78 on nüüdseks õppimise lõpetanud ja 149 õpib edasi. 2010. aastal lõpetas kursused kokku 259 kinnipeetavat. Kavandata

kursustel osalejate arv on 330. Kinnipeetavad võivad soovi korral sooritada vanglas keele tasemeeksami. 2011. aasta veebruaris sooritas kaksteist kinnipeetavat selle eksami heade tulemustega (2010. aastal – 87 kinnipeetavat tasemel A1 ja B1).

104. Hiljemalt vanglasse saabumisele järgneval päeval kohtub kinnipeetav vanglateenistuse ametnikuga, kes selgitab kinnipeetavale tema õigusi ja kohustusi. Kinnipeetavale antakse kirjalik teave vangistuse täideviimist reguleerivate seaduste, vangla sisekorraeskirjade ja kaebuste esitamise kohta (Vangistuseseaduse paragrahvi 14 lõige 2). Kõikides vanglates töötavad välismaalastest kinnipeetavate koordinaatorid, kelle ülesandeks on hinnata välismaalastest kinnipeetavate rehabilitatsiooni vajadusi, aidata neil leida kontakti Eesti ühiskonnaga, korraldada nende taotlusi ja dokumente ja algatada väljaandmis- või tagasisaatmismenetlust, kui vaja.

105. Määratlemata rahvusest kinnipeetavate puhul kohustuvad vanglad samamoodi nagu välismaalastest kinnipeetavate puhul tegema kindlaks nende resotsialiseerimise vajadused ja väljavaated. Seda tehakse koostöös Politsei- ja Piirivalveameti kodakondsus- ja migratsiooniosakonnaga (elamislubade saamise või tühistamise taotlused). Kui nimetatud osakonna arvates peaks kinnipeetava välja saatma, antakse kinnipeetav vangistusest vabanemisel osakonnale üle. Nende isikute puhul on kriminaalmenetluse seadustiku paragrahvi 426 lõike 3 kohaselt võimalik taotleda ennetähtaegset vangistusest vabastamist käitumiskontrolli kohaldamata.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 26 alapunktis c tõstatatud küsimustele

106. Sellist statistikat ei koguta eraldi. Teavet on võimalik saada halduskohtule esitatud halduskaebuste ja vanglatele esitatud kaebuste põhjal. Halduskohtule esitatud kaebustes vanglate või vanglavõimude kohta ei ole viidatud piinamisvastasele konventsioonile.

107. Samal ajal on vangid oma kaebustes sageli viidanud Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitusel kinnitatud Euroopa vangla reeglistikule, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile, ning vähemal määral ÜRO piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsioonile ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale. Ka Eesti Vabariigi põhiseaduses on sätestatud piinamise, julmalt või väärikust alandava kohtlemise ja karistamise keeld (§ 18). Seetõttu on vangid teadlikud kõnealustest keeldudest ja võimalusest nõuda vanglalt või muult ametivõimult hüvitist nimetatud õiguste rikkumise eest.

108. Vangide esitatud kaebustes viidatakse sageli alandamisele ja kuritarvitamisele. Need juhtumid vaadatakse kohtus läbi kriminaal- või haldusmenetluse raames, sõltuvalt sellest, kas kõnealusele isikule on esitatud süüdistus või on kinnipeetav ise pidanud oma kohtlemist ebaseaduslikuks või nõudnud hüvitist tekitatud kahju eest, st on ise esitanud taotluse halduskohtule.

109. Kui kinnipeetava õigusi on rikutud, on tal võimalik juhtida sellele vangla või Justiitsministeeriumi vanglate osakonna tähelepanu või esitada vastav avaldus halduskohtule. Kinnipeetav saab samuti pöörduda õiguskantsleri (ombudsmani) poole. Õiguskantsler on ühtlasi riiklik mehhanism piinamise ennetamiseks Eestis.

110. Vanglateenistus suhtub väga tõsiselt kõikidesse võimalikesse vangide kuritarvitamise juhtumitesse vanglaasutustes. Justiitsministeeriumi vanglate osakonna sisekontrolli talitus kontrollib iga teadaolevat võimaliku väärkohtlemise juhtumit eraldi, hinnates, kas kaebus on põhjendatud. Vastavatel alustel algatatakse juhtumi uurimiseks kriminaalasi ning asi antakse üle politseivõimudele.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 26 alapunktis d tõstatatud küsimustele

111. Eestis ei ole tehtud uuringuid, mis käsitleksid vanglates olevate määratlemata kodakondsusega isikute suhtelise suure arvu põhjuseid. Tõenäoliselt on siin üheks põhjuseks see, et kodakondsuseaduse kohaselt ei anta kodakondsust isikule, kes on toime pannud kuriteo, mille eest talle on mõistetud

vabadusekaotus kestusega üle ühe aasta ja kelle karistatus ei ole kustunud või keda on kriminaalkorras korduvalt karistatud tahtlike kuritegude eest.

112. 2011. aasta juunis vanglas viibinud isikute rahvuslik koosseis

<i>Eestlased</i>	2064	60%
Määratlemata kodakondsusega isikud	1120	33%
ELi kodanikud	38	1%
Venelased	204	6%
Teiste riikide kodanikud	12	0%

Vastused küsimuste nimekirja punkti 26 alapunktis e tõstatatud küsimustele

113. Praegu pakub Eesti riik määratlemata kodakondsusega isikutele rohkem õigusi kui nõutakse ÜRO kodakondsuseta isikute staatuse konventsioonis (1954); seetõttu tuleks täiendavalt analüüsida, kas nimetatud konventsiooniga liitumine avaldaks neile õigustele negatiivset mõju. Et liituda 1961. aasta kodakondsuseta isikute arvu vähendamise konventsiooniga, on vaja teha ulatuslikke muudatusi eesti kodakondsust käsitlevatesse õigusaktidesse ja hetkel ei ole kavas seda teha.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 27 tõstatatud küsimustele

Vastused küsimuste nimekirja punkti 27 alapunktis a tõstatatud küsimustele

114. Eelnimetatud muudatuste tegemisel karistusseadustikku ühtlustatakse vaenu õhutamist ja võrdõiguslikkuse rikkumist käsitlevad sätted (paragrahvid 151 ja 152) rahvusvaheliste nõuetega ja vihkamise motiiv lisatakse kõikide karistust raskendavate asjaolude juurde. Alles pärast kõnealuste muudatuste vastuvõtmist avaneb rohkem võimalusi koguda teavet vihakõne, diskrimineerimise ja vihkamiskuritegudega seotud kriminaalasjade kohta. Ehkki juba praegu on võimalik karistusi käsitlevas statistikas võimalik ära märkida vihast motiveeritud kuritegusid, ei pruugi need tulemused olla usaldusväärsed, tingituna järjekindlusetusest ja sellest, et puudub nõue võtta kuritegude puhul arvesse vihkamise motiivi. Pärast nende muudatuste vastuvõtmist on otstarbekas korraldada õiguskaitsetöötajatele erikoolitusi vihkamisega seotud kuritegevuse kohta ja muudel asjakohastel teemadel.

Vastused küsimuste nimekirja punkti 27 alapunktis b tõstatatud küsimustele

115. Sotsiaalministeerium on andnud Tallinna Tehnikaülikooli inimõiguste keskusele mandaadi viia ellu projekt „Erinevus rikastab”. Projekti raames on korraldatud kaks koolitust (üks Tallinnas ja üks Jõhvis) riigiteenistujatele võrdse kohtlemise kohta. Peale selle on projekti meeskond andnud välja käsiraamatu võrdse kohtlemise seaduse kohta (raamat avaldati 2010. aastal).

Vastused küsimuste nimekirja punktis 28 tõstatatud küsimustele

116. Alates 18. veebruarist 2007 täidab õiguskantsler riikliku ennetusmehhanismi funktsioone Eestis. Õiguskantsleri seaduse paragrahvi 27 lõike 2 kohaselt on õiguskantsleril õigus teha kontrollkäike psühhiaatriaiglasse. Kontrollkäike võib teha ka ette teatamata ning sellele võib kaasata erialaasjatundjaid ja tõlke.

117. Kokku tegutseb 13 tervishoiuteenuse pakkujat, kes võivad samuti osutada tahtest olenematu või sunniviisilise psühhiaatrilise ravi teenust. Riikliku ennetusmehhanismi ülesannetesse asumisest alates on õiguskantsler teinud kontrollkäike järgmistesse psühhiaatrilise ravi teenuseid osutavatesse

asutustesse:

<i>Asutuse nimi</i>	<i>Külastuse liik</i>
2007. aasta	
Narva Haigla	Kavandatud
Pärnu Haigla	Kavandatud
Kuressaare Haigla	Kavandatud
Tartu Ülikooli Kliinikum	Kavandatud
2008. aasta	
Wismari Haigla	Kavandatud
Ahtme Haigla	Kavandatud
Läänemaa Haigla	Kavandatud
Rapla Haigla	Kavandatud
2009. aasta	
Põhja-Eesti Regionaalhaigla	Ette teatamata
Põhja-Eesti Regionaalhaigla psühhogeriaatria osakond	Kavandatud
Kuressaare Haigla	Ette teatamata
Lõuna-Eesti Haigla	Kavandatud
2010. aasta	
Põhja-Eesti Regionaalhaigla	Ette teatamata
Narva Haigla	Kavandatud
Läänemaa Haigla	Ette teatamata
Pärnu Haigla	Ette teatamata
Rapla Haigla	Ette teatamata
Tartu Ülikooli Kliinikum	Kavandatud
Viljandi Haigla	Kavandatud
2011. aasta (aprillini)	
Ahtme Haigla	Ette teatamata
Rapla Haigla	Ette teatamata
Tartu Vangla psühhiaatriaosakond	Ette teatamata
Viljandi Haigla	Ette teatamata

Kontrollkäikude aruandega koos tehtud soovitude ja ettepanekutega saab inglise keeles tutvuda aadressil: <http://www.oiguskantsler.ee/?menuID=331>.

118. Ülevaade peamistest probleemidest, mis avastati õiguskantsleri kui riikliku ennetusmehhanismi kontrollkäikude ajal psühhiaatrilise ravi teenuseid osutavatesse asutustesse, on kokkuvõtlikult esitatud riikliku ennetusmehhanismi aastaaruannetes.⁵

Muud küsimused

Vastused küsimuste nimekirja punktis 29 tõstatatud küsimustele

119. See teema on alles arutamisel.

⁵ Riikliku ennetusmehhanismi 2008. aasta aruanne on kättesaadav aadressil http://www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/Aasta_ulevaated/2008/Overview_2008.pdf (psühhiaatrilise ravi teenuste osutajate kohta vt lk 9). Riikliku ennetusmehhanismi 2009. aasta aruanne on kättesaadav aadressil <http://www.oiguskantsler.ee/public/resourcA2009.pdf> (psühhiaatrilise ravi teenuste osutajate kohta vt lk 37).

Vastused küsimuste nimekirja punktis 30 tõstatatud küsimustele

120. Ei ole kehtestatud eraldi terrorismivastaseid õigusakte, mis seaksid ohtu inimõigused. 2008. aastal jõustunud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus on täielikus kooskõlas rahvusvaheliste standarditega nagu ka hiljuti jõustunud rahvusvahelise sanktsiooni seadus (edaspidi „RSS”).

121. RSS on seadus, millega reguleeritakse rahvusvaheliste sanktsioonide kehtestamist, nende Eestis rakendamist ja rakendamise järelevalvet. Rahvusvaheline sanktsioon seaduse mõistes on välispoliitiline vahend, mille kehtestamise eesmärk on mõjutada mingi riigi, isiku, üksuse või organisatsiooni käitumist ja poliitikat. Rahvusvaheline sanktsioon ei tähenda relvajõudude kasutamist ega sõjalisi meetmeid. Sanktsioonid on kas majanduslikku või diplomaatilist laadi (kaupade embargo, varade külmutamine, suhete ja koostöö katkestamine).

122. RSS jõustus 2003. aastal; 05.10.2010 jõustus seaduse uus redaktsioon, mis muutis varasemat seadust umbes $\frac{1}{3}$ ulatuses. Uue redaktsiooniga:

- a) viiakse rahvusvaheliste sanktsioonide regulatsioon vastavusse rahvusvaheliste standarditega;
- b) täpsustatakse ja reguleeritakse rahvusvahelise sanktsiooni rakendajate kohustused;
- c) täpsustatakse ja reguleeritakse seaduses rahvusvahelise sanktsiooni rakendamise tagamise eest vastutavate riigiasutuste kohustused;
- d) luuakse rahvusvaheliste finantssanktsioonide rakendamise üksikasjalik regulatsioon; reguleeritakse rahvusvaheliste finantssanktsioonide rakendamise järelevalve ja sätestatakse seaduses järelevalvaja õigused ning kohustused;
- e) luuakse õiguslik alus rahvusvahelisest sanktsioonist erandi taotlemiseks; nähakse ette õiguskaitse võimalused isikutele, kelle suhtes on rakendatud rahvusvahelist finantssanktsiooni.

123. Seaduse koostamisel võeti arvesse eeskätt ELi ja ÜRO nõudeid ning parimaid tavasid ning rahapesu ja terrorismirahastamise rahvusvahelisi standardeid. Uuriti ka teiste riikide praktikat. Seaduse jõustumisega sai Politsei- ja Piirivalveameti rahapesu andmebüroost täiemahuline finantssanktsioonide järelevalve asutus.

124. Seaduse alusel jõustab Eesti rahvusvaheliste organisatsioonide (ÜRO, EL) kehtestatud sanktsioonide rakendamist Eestis. Kuigi seadus käsitleb ka Eesti Vabariigi valitsuse kehtestatud sanktsioonide rakendamist, ei ole Eesti tänase seisuga ühepoolselt ühtegi sanktsiooni kehtestanud.

125. Esimene rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus võeti vastu 1999. aastal;⁶ viimati muudeti seadust oluliselt 2007. aastal ning muudetud seadus jõustus 28. jaanuaril 2008.

126. Viimaste muudetuste eesmärgiks oli ennekõike arvestada infotehnoloogilisi arenguid ning ühtlustada Eesti õigusega Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ rahandussüsteemi rahapesu ning terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta (edaspidi III direktiiv), millega tunnistati kehtetuks direktiiv 91/308/EÜ, ning III direktiivi rakendamiseks antud direktiiv 2006/70/EÜ rakendusmeetmete kehtestamise kohta seoses mõistega riikliku taustaga isik ning kliendi suhtes lihtsustatud nõuetekohaste hoolsuse menetluste ja harva või väga piiratud mahus teostatud finantstegevuse alusel tehtud erandite tehniliste kriteeriumite kohta.

127. Seaduses sätestatakse:

- a) isikute ring, kes on oma majandus-, kutse- ning ametitegevuses kohustatud rakendama seaduse nõudeid, ning olulisemad mõisted;
- b) kohustatud isikute tegevused rahapesu ja terrorismi rahastamise preventiivsete meetmete rakendamisel, eelkõige tehingu teise poole või ametitoimingus osaleva isiku või kliendi isikusamasuse

⁶ Inglise keeles: <http://www.politsei.ee/dotAsset/39464.pdf>.

tuvastamisel ja kontrollimisel;

c) andmete kogumise ja säilitamise põhimõtted;

d) kohustatud isikute majandus- või kutsetegevusega seotud tegevuste edasiandmise tingimused, teingu tegemisest keeldumise ja ärisuhte lõpetamise alused, samuti nõuded kohustatud isiku sisemiste turvameetmete, sealhulgas sisemistele protseduurireeglitele ja kontaktisiku tegevusele;

e) kohustus teavitada rahapesu andmebürood tegevusest või asjaoludest, mille tunnused osutavad rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlusele, teataja konfidentsiaalsuskohustus ja teataja vastutusest vabastamise alused;

f) rahapesu andmebüroo ülesanded, õigused ja kohustused rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel;

g) seaduse sätete täitmise üle järelevalve teostamise korralduse alused;

h) ettevõtjate registreerimiskohustus majandustegevuse registris;

i) väärtekoosseisud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete rikkumise korral ja menetluse korraldus.

128. Eesti rahapesu andmebüroo (edaspidi „RAB”) on Eesti Politsei- ja Piirivalveameti sõltumatu struktuuriüksus. RAB analüüsib ja kontrollib kohustatud subjektidelt ning teistelt isikutelt laekunud teavet rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse kohta, võtab vajaduse korral tarvitusele abinõud vara säilitamiseks ning edastab kuriteo tunnuste avastamisel materjali viivitamata pädevatele asutustele. Kahtlastest tehingutest on oodatud RABile teatama kõik isikud, kellel majandusteingu teostamise käigus tekib kahtlus, et tehing võib olla seotud rahapesu või terrorismi rahastamisega. Alates jaanuarist 2008 on teatis võimalik RABile edastada ka veebipõhiselt, täites RABi kodulehel teatise vormi elektroonselt.

Üldine teave inimõiguste olukorra kohta riigis, sealhulgas uute, konventsiooni rakendamisega seotud meetmete ja arengute kohta

Vastused küsimuste nimekirja punktis 31 tõstatatud küsimustele

129. Võrdse kohtlemise seadus jõustus 1. jaanuaril 2009. See tähistas olulist sammu, et tagada diskrimineerimise ohvritele õigus tõhusatele õiguskaitsevahenditele, kuna nimetatud seaduse eesmärk on pakkuda erisätteid üldise võrdsuse klausli ja üldise diskrimineerimise keelu kohta vastavalt põhiseaduse §-le 12 kõikide kaitse alla kuuluvate kategooriate suhtes, välja arvatud sugu.

130. Nii on igaühel, kes leiab, et teda on diskrimineeritud, võimalik saada vajalikku teavet selle kohta, kuidas edasi toimida. Seaduses on sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte, otsese ja kaudse diskrimineerimise ja ahistamise mõisted, ning põhimõtte, et teiste õhutamine diskrimineerimisele ja ohvistamine on keelatud diskrimineerimise vormid. Seadus võimaldab samuti rakendada eeliskohtlemist teatud asjaoludel ja kehtestab jagatud tõendamiskohustuse esmapilgul usutava (*prima facie*) diskrimineerimise korral.

131. Võrdse kohtlemise seaduse kohaselt lahendab diskrimineerimisvaidlusi kohus või töövaidluskomisjon ja lepitusmenetluse korras lahendab diskrimineerimisvaidlusi õiguskantsler. Seaduses on sõnaselgelt sätestatud diskrimineerimise puhul kättesaadavad õiguskaitsevahendid: õigus nõuda vägivalda lõpetamist ja nõuda hüvitist nii varalise kui ka mittevaralise kahju eest. Seaduse ingliskeelne versioon on kättesaadav ka veebis.⁷

132. Kohtupraktika osas väärib tähelepanu Riigikohtu üldkogu 7. juuni 2011. aasta otsus nr 3-4-1-12-10. Selles otsuses kinnitas Riigikohus, et Eesti Vabariigi Põhiseaduse §-s 12 esitatud keelatud diskrimineerimise aluste loetelu ei ole õigupoolest ammendav ning see võimaldab paremat ja selgemat kaitset diskrimineerimise eest alustel, mis ei ole selgesõnaliselt põhiseaduses esitatud. Riigikohus selgitas samuti, et kõikide ebavõrdse kohtlemise juhtumite suhtes kohaldatakse põhiseaduse §-s 11

⁷ <http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=XXXX006K1&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=v%F5rdse+kohtlemise>.

sätetatud proportsionaalsuse kontrolli, mis hõlbustab võrdset kohtlemist käsitlevate õigusaktide ühtset tõlgendamist ja kohaldamist, mis on eelnevalt olnud problemaatiline.

Vastused küsimuste nimekirja punktis 32 tõstatatud küsimustele

133. Lisaks vägivalla vähendamise arengukavale (vt punkt 25) ja eespool kirjeldatud integratsioonikavale tahame välja tuua veel mõned inimõiguste arendamisega seotud poliitikadokumendid:

1. Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015, Riigikogu 10. juuni 2008. aasta otsus⁸

134. Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad lähtuvad printsiibist, mille kohaselt on Eesti sisemise stabiilsuse kindlustamisel ning inimeste päästmisel ja kaitsmisel ohtude ennetamine ja tõrjumine ning kodanike ulatuslik protsessi kaasamine oluliselt tõhusam karistusõiguslikest meetmetest. Selle poliitikadokumendi eesmärk on pakkuda suuniseid avaliku korra ohtude ennetamisele suunatud õigusaktide, arengu- ja tegevuskavade loomiseks, parandamiseks ja rakendamiseks; võimalikud ohud tuleb kindlaks teha ja kõrvaldada. Turvalisuspoliitika suunistes esitatakse 2015. aastaks visioon Eestist kui turvalisest ühiskonnast, mis väljendub ohutumas elukeskkonnas ja igapäevase turvatunde suurenemises ning hukkunute või tervisekahjustusi saanute arvu vähenemises.

2. Eesti julgeolekupoliitika alused, Riigikogu 12. mai 2010. aasta otsus⁹

135. Eesti käsitleb oma julgeolekut rahvusvahelise julgeoleku osana. Seetõttu otsib ja toetab Eesti lahendusi, millel on soodus mõju nii endale kui ka teistele riikidele. Eesti lähenemisviis põhineb veendumusel, et julgeolekut luuakse inimõiguste, põhivabaduste ja peamiste inimlike väärtuste teostamiseks. Need väärtused määravad meie elulaadi ja nende eest seisab Eesti ka laiemalt. Eesti julgeolekupoliitika on suunatud ohtude ennetamisele ning vajadusel kiirele ja paindlikule reageerimisele, järgides samaaegselt põhiõigusi ja -vabadusi ning kaitses põhiseaduslikke väärtusi. Julgeolekupoliitika tegevussuundade neljas alapeatükis – välispoliitika, kaitsepoliitika, turvalisuspoliitika ning ühiskonna sidusus ja toimepidevus – on sõnastatud peamised suunad riigi kui terviku julgeoleku kindlustamiseks. Avar julgeolekukäsitlus eeldab, et julgeoleku kindlustamiseks laieneb ja süveneb riigi institutsioonide omavaheline ja rahvusvaheline koostöö ning sellesse kaasatakse ühiskonna muud osalised.

3. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018, Riigikogu 23. veebruari 2011. aasta otsus¹⁰

136. Eespool esitatud poliitikadokumentides on püstitatud ühiskondlikud eesmärgid; nende eesmärkide elluviimiseks on kehtestatud konkreetsed meetmed ja rahalised vahendid valitsuse poolt heaks kiidetud arengu- ja rakenduskavades, näiteks:

4. Kodanikuühiskonna arengukava aastateks 2011–2014, heaks kiidetud Eesti Vabariigi Valitsuse 10. veebruari 2011. aasta korraldusega¹¹

137. Tugev ja demokraatlik kodanikuühiskond hoiab oma liikmed sotsiaalselt aktiivsetena, et nemad ja nende ühendused ning avalik võim saaksid töötada üheskoos Eesti Vabariigi põhiseaduses sätestatud põhiväärtuste nimel, milleks on vabadus, õiglus ja õigus, sisemine ja väline rahu, ühiskondlik edu ja üldine kasu ning eesti rahvuse ja kultuuri kestmine. Kodanikuühiskonna arengukava käsitleb eelkõige avalikes huvides toimuva kodanikualgatuse osa kogu kodanikuühiskonnast ning seab strateegilised eesmärgid aastaks 2014 ning meetmed, millega avalik võim loob soodsad tingimused

⁸ Poliitika- ja rakendusdokumendid inglise keeles: <http://www.siseministerium.ee/29744/>.

⁹ Inglise keeles: http://www.vm.ee/sites/default/files/JPA_2010_ENG.pdf.

¹⁰ Saadaval inglise keeles aadressil: <http://www.just.ee/arengusuunad2018>.

¹¹ Poliitika- ja rakendusdokumendid inglise keeles: <http://www.siseministerium.ee/>.

kodanikuühiskonna arenguks ja kodanikualgatuse toetuseks. Kodanikuühiskonna arengukava teemasid on viis: kodanikuharidus, kodanikuühenduste tegevusvõimekus ja elujõulisus, kodanikuühenduste ja avaliku võimu partnerlus avalike teenuste osutamisel, kaasamine ning heategevus ja filantroopia, mis on kõik omavahel tugevalt põimunud. Siseministerium on arengukava elluviimiseks kavandanud 3,493 miljonit eurot 2011. aastaks.

5. Mittediskrimineerimise alase raamdokumendi riiklikud prioriteedid

138. 2009. aastast alates on Sotsiaalministerium koostanud igal aastal mittediskrimineerimise alase raamdokumendi (edaspidi „raamdokument”), mis hõlmab ka rahvuslikke prioriteete. Dokumendi koostamise protsessi on kaasatud erinevad inimõiguste organisatsioonid ja riigiasutused. Raamdokument on aluseks iga-aastasele mittediskrimineerimise alasele projektiplaanile. Sotsiaalministerium on viimasel kolmel aastal andnud Tallinna Tehnikaülikooli inimõiguste keskusele mandaadi viia ellu tegevused, mis vastavad raamdokumendis kehtestatud riiklikele prioriteetidele. Neid tegevusi rahastatakse Sotsiaalministeriumi ja Euroopa Komisjoni programmi PROGRESS eelarvest.

139. Samuti on laiendatud inimõiguste edendamise ja kaitsega tegelevate järgmiste institutsioonide mandaati:

a) võrdse kohtlemise seaduse kohaselt suurendati soolise võrdõiguslikkuse voliniku pädevust ja volinikku nimetatakse nüüd soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikuks. Volinik on sõltumatu ja erapooletu asjatundja, kes tegutseb iseseisvalt, jälgib soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse nõuete täitmist ja täidab teisi seadusest tulenevaid ülesandeid. Nende ülesannete alla kuuluvad isikute nõustamine ja abistamine diskrimineerimist käsitlevate kaebuste esitamisel, annab ekspertarvamusi võimaliku diskrimineerimise aset leidmise kohta isiku taotlusel või omal algatusel. Volinik analüüsib ka naiste ja meeste ning teiste ühiskonnarühmade seisundit seoses võrdse kohtlemisega ja võib teha ettepanekuid Vabariigi Valitsusele ja valitsusasutustele, samuti kohalikele omavalitsustele ning nende asutustele soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse rakendamise kohta, ning rakendada meetmeid võrdõiguslikkuse edendamiseks ühiskonnas tervikuna. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku, sealhulgas voliniku kantselei tegevust rahastatakse riigieelarvest;

b) alates 2011. aasta märtsist muudeti õiguskantsleri seadust ja õiguskantsler hakkas täitma ka laste ombudsmani ülesandeid. Juba 1. jaanuaril 2011 loodi Õiguskantsleri Kantselei juurde uus osakond, mis tegeleb ainult laste õigustega. Selle osakonna tegevusvaldkonda kuuluvad järgmised ülesanded: kaebused, mis käsitlevad laste õigusi põhiseaduslikkuse järelevalve ja ombudsmani tegevusega seotud valdkondades; kontrollkäikude ettevalmistamine ja teostamine; taotluste ja arvamuste ettevalmistamine põhiseaduslikkuse järelevalve asjades; laste õiguste alaste teadmiste pakkumine ja teavitustöö lapse õiguste konventsiooni kohta; laste õiguste edendamise ja kaitse küsimuste alaste uuringute ja analüüside tegemine; koostöö laste- ja noorteorganisatsioonide, kolmanda sektori, ametiliitude, riiklike ja teadusasutustega.